

Vi Mänskor

Nummer 2-96, 40:-, Tidningen med ett radikalt kvinnoperspektiv

Arvet
efter
Elin

Dessutom:
Konstnärs-
porträttet
Om böcker
Tävling
Recept

Kvinnor
i Japan

När andra världskriget bröt ut, krossades Elin Wägners hopp om att Europas kvinnor skulle kunna hejda kriget. Hon var därför mycket besviken när hon 1941, mitt under brinnande krig, skrev boken *Väckarklocka*. Men drömmen om en fredlig värld levde kvar i henne, och i bokens sista kapitel räknar hon upp vad som behövdes för att leva ett bra liv i framtiden. Hennes framtid är ju vår nutid, och boken är nästan kusligt aktuell.

På första plats sätter hon vatten, gott, rent vatten, men därefter kommer brödet. Brödet skulle bakas på färskt mjöl, och "mjölet skulle malts av säd som vuxit på frisk jord –frisk betydde att den varken fick vara sur eller övergödd, att den skulle vara full av liv och så ren, att man kunde smaka på den. Mjölet skulle innehålla kornets alla beståndsdelar, men däremot inga blekmedel eller tillsatser för att höja bakningsduglighet och förvaringsmöjligheter". Det är som hämtat ur en broschyr från Miljöförbundet, men det skrevs 1940.

Jag tänkte på Elin Wägners när min man och jag reste runt i Tyskland i påskas. Vi bodde på enkla pensionat och billiga hotell, men varje morgon fick vi detta underbart goda bröd, trots att det var helg flera dagar i rad. Minst ett par sorters grovt bröd och dessutom knaspriga, nygräddade Brötchen, direkt ur bagarens ugn. Det är en evig undran från mig och alla andra som har invandrat till Sverige: Varför är det svenska brödet så tråkigt? Fram för små hembagerier på varje ort i Sverige, det kommer att höja levnadsstandarden i landet avsevärt!

Samtidigt med att vi frossade i det goda tyska brödet kunde vi lyssna på radion, där det ena reportaget efter det andra berättade om vad katastrofen i Tjernobyl har betytt för Tyskland. Efter tio år är skogarna i Bayern fortfarande så förgiftade att man inte kan äta vilt som skjutits där eller plocka bär och svamp. Så är det ju också i stora områden i Sverige. Och vi vet att i Ukraina, som vi fick lära oss var Sovjetsamväldets kornbod, ligger ett landområde stort som halva Jämtland helt förott för all framtid. Vi har inte råd att förgifta jorden! Om 35 år är vi 12 miljarder människor på detta lilla klot.

Den där våren för tio år sedan var jag i Blekinge i början av maj, på ett seminarium som SKV-avdelningarna i Karlshamn och Olofström ordnade. Det var strålande väder, och det vackra Blekinge visade sig från sin allra bästa sida. En härlig morgon gick några av oss ut i skogen, och jag böjde mig ned och plockade harsyra, som jag stoppade i munnen. "Ät inte harsyran, den är förgiftad!" ropade någon, och den fina morgonen var förstörd för oss alla. Tjernobyl hade blivit ett begrepp veckan innan. Vi visste inte om vi någonsin åter skulle kunna vandra i skog som inte förgiftats.

Aase Bang

Omslagsbild:
Hossein Mahini

Baksidan:
Marie Hedberg

Vi Mänkor ges ut av Svenska Kvinnors Vänsterförbund med 4 nummer per år. För åsikter som framförs i artiklarna svarar respektive författare.

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera inkommet material och ansvarar endast för beställt material.

Redaktionsadress:

Linnégatan 21
413 04 Göteborg
Tel: 031 - 42 28 94
Fax: 031 - 14 40 28
E-mail: gunnel@tripnet.se

Ansvarig utgivare:

Aase Bang

Redaktör:

Gunnel Atlestam

Redaktionskommitté:

Gunnel Atlestam, Aase Bang,
Madeleine Bergmark, Erni Friholt,
Zaida Hagman, Marianne
Lindström, Birgitta Nilsson,
Lotta Wide

Layout:

Lotta Wide

Omslagslayout:

Annika Gustafsson

Prenumeration:

4 nr/år 140 kr
Gåvoprenumeration 140 kr
Stödprenumeration 200 kr
Postgiro: 90 24 - 1

Skriv till oss!

Vi välkomnar alla bidrag!
Vi vill gärna ha synpunkter på
tidningen!

Nästa nummer utkommer:

i september

Manusstopp:

1 augusti

Tryck:

Gnosjö tryckeri

Innehåll:

Kvinnor i Japan ... som vassa når i den sociala vävnaden Barbara Struthers	p4
USAs starka inflytande över Japan ifrågasätts Gunnel Atlestam	8
– Japanska kvinnor är inte förtryckta Monica Braw	10
Kvinnorörelse i tiden Gunnel Atlestam	13
Hur har vi förvaltat arvet efter Elin? Erni Friholt	14
Fortsättningen på "Jösses flickor" Lotta Wide	16
Fogelstad har präglat svensk historia	18
Dialogen fortsätter Gunnel Rudin	19
Den vänliga delfinens orden	19
Konstnärsporträttet – Lenke Rothman Lena Boëthius	20
Ny kvinnorörelse växer fram i Ryssland Lena Olson	22
Det bullrar om Julia Skum Anita Andersson-Stenfors	24
"Rysslands kvinnor" på femte plats Galina Galkina	26
På besök i den andliga republiken Zitzer Erni & Ola Friholt	27
Kriget och kvinnorna Aase Bang	29
Var är alla försvunna? Erni Friholt	30
Minor är krokodiler som äter barn... Siv Waldor	32
Rambofieringen en fara för demokratin Gunnel Atlestam	34
Den nya svenska modellen Aase Bang	35
Ny jämställdhetsminister Gunnel Atlestam	35
Nytt pensionssystem förstärker skillnaderna Gunnel Atlestam	36
Växjö och sjutimmarsdagen Aase Bang	37
Debatt	38
Om böcker Gunnel Atlestam	39
Tävling Madeleine Bergmark	41
Recept Gunnel Wide	43
SKV-sidor	45

Kvinnor i Japan ...

som vassa når i den sociala vävnaden

Över 5000 japanska kvinnor deltog vid NGO-Forum vid FN:s kvinnokonferens i Kina förra året. De utgjorde nästan 10%. För en nation som har ett internationellt rykte att hålla fast vid en rigid 50-talsstil vad gäller jämställdhet kommer denna siffra som en överraskning. Välstånd och närhet till Kina förklarar inte siffrorna till fullo. Så hur kan de förklaras? Finns det en starkt växande feministisk medvetenhet i Japan? Är japanska kvinnor på gränsen till en revolution?

Kanske inte ännu. Men antalet kvinnor som tar aktiv del i kampen mot könsdiskriminering i Japan ökar verkligen, i Nayogan till exempel.

Nagoya är Japans fjärde största stad, med mycket konservativt styre, så där är inte det första stället man skulle leta efter en progressiv kvinnorörelse. Men även här mitt i industrialismens (såsom Mitsubishi och Toyota) hjärta, är kampen intensiv.

Jag har träffat sex kvinnor som gett sig in i kampen och envetet sticker upp som vassa når i den traditionella sociala vävnaden.

Kuniko Kato, feminist

Kuniko Kato var den första kvinna som kallade sig feminist som jag mötte i Nagoya när jag hade flyttat dit. (Vilken befrielse detta var!) Låt mig berätta om henne. Hon är mycket intresserad av pedagogik, speciellt Alfred Adlers tankar om att den sociala miljön har en avgörande betydelse för personlighetsutvecklingen. Nagoya Children's Village, hennes egen radikala skola erbjuder en stimulerande fristad för de som inte kan anpassa sig till det konventionella skolsystemet.

Kuniko har studerat det svenska och norska välfärdssystemet. 1966 tillbringade hon ett år i Norge för att studera pedagogik. Säkert har detta lagt grunden för hennes senare "feminisering", men det var inte förrän under FN:s Internationella Kvinnoår 1975, som Kuniko gav sig in i striden.

Det Internationella Kvinnoåret var en påtvingad möjlighet för japanska kvinnor att samla sig och agera politiskt - ett tvång som man nu verkligen är tacksam för. Det var då som ett stort antal isolerade individer och små kvinnogrupper hittade varandra

och tillsammans började utforska sitt gemensamma intresse i feministiska värderingar och handlingar.

Nu uttrycker Kuniko sina feministiska värderingar genom skolan, en utveckling som pedagoger och sociala kommentatorer ivrigt följer, och genom lobbyverksamhet för att få regeringen att genomföra jämställdhets- och utbildningsreformer.

Kuniko anser att japanska kvinnor hålls tillbaka främst på grund av en djupt rotad rädsla för världen. Hon upplever att, speciellt flickor, är uppmuntrade att vara rädda för allting utanför deras hem. Därför är det en stor styrkehandling för kvinnor att delta i aktiviteter, oavsett vad det är, utanför familjesfären. Att ta steget och öppna skolan var en befrielse för henne själv och därför uppmuntrar hon andra att genomföra sociala projekt som de känner starkt för.

Miori Oyama, ekofeministisk aktivist

Miori Oyama, en eko-feministisk aktivist med egen engelsk skola och översättningsservice, ser på tillbakagången av den "uppblåsta (post-bubbel)" ekonomin som en positiv faktor för kvinnors politiska medvetenhet i Japan. Hon menar att den ekonomiska nedgången och sönderfallet av många superfinansiella strukturer, offentliga myndigheters och privata företags korruption har blivit så uppenbar och lika pinsam som att äta valbiff på en stödmiddag för Greenpeace.

Som ett resultat har allmänheten inte haft en chans att bortse från offentliga myndigheters och privata företags totala brist på ansvar och dess maktmissbruk. En gryende politisk medvetenhet håller snabbt på att växa fram bland medborgarna. I en nation - med djupt ingrodda hierarkiska konfucianska värderingar, där majoriteten är tvungen att följa diktat från eliten/den härskande klassen, och som fick sin första erfarenhet av ett demokratiskt system påtvingad efter andra världskriget - är detta en stor kulturförändring i identitet och tanke.

Även i de traditionella rollerna som hustrur och mödrar tvingas kvinnor till handling på grund av den stora omfattningen av akuta sociala problem, såsom mobbing, självmord bland tonåringar, barns vägran att gå i skolan och stress. För att lösa den här sortens problem behövs kollektiva handlingar och dessa ger kvinnorna en unik möjlighet att utbyta

kunskap, klagomål och att organisera. Den här utvecklingen tvingar även kvinnor, som mycket hårdnackat vill hålla fast vid den traditionella rollen, ut i samhället.

Mioria talar om feminism och miljö inför alla möjliga olika grupper och tillsammans med andra planerar hon kampanjer och organiserar aktiviteter. Hon säger att det är lättare att få med sig kvinnor i miljöarbetet än i jämställdhetsarbetet eftersom miljöarbete är mer accepterat i samhället och leder inte till så många frågor i hemmet. Men miljörörelse får kvinnor att bli politiskt medvetna på många områden – det är en stor grogrund för feminism. Miorias egen erfarenhet är ett exempel på detta. För henne började det hela med en debatt med en utländsk vän om engångsättpinnar... Nästa månad gav hon sig i väg till Kanada och sedan till Frankrike med Jordens vänner för att lobba kommittén som beslutar om Världsutställningen. De har nämligen planer på att år 2000 förlägga utställningen till trakten kring Nagoya. Om den kommer att hållas på denna plats kommer hela berg och värdefulla skogar att "försvinna" för att ge plats åt arrangemanget.

Sakiko Kato, KFUK

Sakiko Kato arbetar för KFUK. Hon är tillgänglig sju dagar i veckan och på alla dygnets timmar om du vill prata om jämställdhet och feminism med henne. Hon är samordnare för sektionens frivilligarbetare, men främst arbetar hon med att hjälpa utsatta kvinnor och handikappade.

Nyligen ordnade hon och jag tillsammans den första festivalen på Internationella Kvinnodagen i

Nagoya. Det var en liten tillställning som väckte mycket nyfikenhet bland många. Den kommer att upprepas kommande år. Eller vi hoppas det.

Nu håller Sakiko på och organiserar grupper för att öka medvetenheten, aktionsgrupper och ledarskapskurser. Hon lobbar också för politiska reformer och lagändringar genom olika nätverk.

Eftersom Sakikos mamma var en stor förgrundsgestalt inom den japanska kvinnorörelsen så behövde hon inte gå så långt för att bli feministiskt medveten. Ett av hennes första minnen var när hon var med på det första kvinnoläget i Japan på 70-talet. Men det har tagit henne några år att hitta sin egen väg bort från skuggan av sin mor.

Hon vill se kvinnor mer aktiva i det politiska livet, men hon är skeptisk till kvinnors deltagande i regeringen och riksdagen. De konservativa manligt dominerade gruppernas makt är så stark att det inte går att förändra den, även om man får vara med. Sakiko anser att kvinnors krafter är värdefullare i icke-institutionella nätverk och organisationer.

Just nu arbetar hon mycket för att starta en oberoende "röst för kvinnor" i media. Hon vill att det ska fungera som ett nätverk för information till kvinnor, som ett svar på all den felinformation kvinnor får från andra källor, och för att öka medvetenheten. Sakiko ser kunskapen om kvinnors liv och historia och feminism som inestängd i kloster och hon vill öppna portarna till all denna rikedom, genom att använda radio och TV som hjälpmedel.

Toshiko Nakajima, mentor

Toshiko Nakajima är traktens mentor för både äldre

Bild: Barbara Struthers

En japansk kvinna blir fotograferad på NGO-Forum i Beijing.
Bild: Gunnel Atlestam.

och yngre kvinnor. Hon är större och mer högröstad än den japanska genomsnittskvinnan. Så hon drar till sig uppmärksamhet. Som tur är så kanaliseras hon uppmärksamheten på ett bra sätt, genom att organisera olika projekt i grannskapet. Hon är spindeln i nätet för mycket av det praktiska arbetet här: återvinning, kurser i "första hjälpen", hjälp till handikappade och äldre, samlar in pengar till skolprojekt och till olika internationella hjälporganisationer.

Allt hon gör sker utan krusiduller och med en klar feministisk filosofi, som retar det hierarkiska manssamhället runt omkring henne. Hennes jämställdhetsprojekt utmanar de gamla konservativa värderingarna och uppmuntrar kvinnor att söka efter mer innehåll i livet än hem och hushåll. Av erfarenhet vet hon att den lyckligaste kvinnan är hon som har satsat lite på sig själv och vågat sig ut i samhället – och hon är fast övertygad om att hon ska sprida den kunskapen.

Medan alla kvinnor håller med om att 20-åringar i Japan har högre förväntningar och är mer påstridiga än bara 10 år äldre personer, beklagar de också det materialistiska perspektivet som den unga generationen har. Materialismen är mycket fokuserad på nöjen och står i motsats till den politiska medvetenhet som de visar i vissa fall. De här unga kvinnorna vill inte prata om viktiga sociala och politiska frågor, men de håller på att bli mer och mer otåliga vid tanken på att deras nöjesliv ska inskränkas, vilket kan ses som en positiv potential, eller vad tycker du?

Kiko Iwashita, aktivist

Kiko Iwashita är den yngsta av de aktivister jag har tagit med, hon är 24 år. Det är svårt för henne att hitta jämnåriga att diskutera jämställdhetsfrågor med.

Hennes egen politiska medvetenhet är, säger hon, ett resultat av hennes fars vägran att låta henne vidareutbilda sig. Till att börja med kunde hon inte förstå hans motstånd till att hon ville utbilda sig samtidigt som han både moraliskt och ekonomiskt stöttade hennes två bröders vidareutbildning. Efter att ha gått på en kvällskurs med studenter med olika åldrar och bakgrunder på universitetet – där hon deltog i revolutionära, högljudda debatter – tyckte hon sig kunna förstå vad som låg bakom och kunde förklara det för andra.

Hon försöker skapa tillfällen att föra ut jämställdhetsbudskapet. Nyligen satte hon tillsammans med en vän upp en gatuteater i syfte att väcka förbipasserandes uppmärksamhet på den diskriminering unga kvinnor möter när de söker jobb.

Yoko Okuda, Working Women's Center

Yuko Okuda anser att kvinnors lågavlönade arbeten utanför hemmen – 27 miljoner kvinnor förvärvsarbetar i Japan – och deras obetalda arbete i hemmen är grunden för Japans välmåga och utveckling. Hon sitter i styrelsen för Working Women's Center i Nagoya. Centret har totalt 130 medlemmar, sedan 1986 har de arbetat för juridiska och politiska reformer för att förbättra villkoren för arbetarkvinnor och som en stödgrupp för kvinnor. De sysslar också i viss mån med rådgivning och information genom att ge ut ett nyhetsbrev, men i huvudsak koncentrerar de sin energi på att samla in fakta som en grund för lobbyarbete.

Eftersom det är lagligt i Japan att diskriminera kvinnliga arbetare – när det gäller permitteringar, vidareutbildning, företagsförmåner inklusive pension – är det dessa frågor som centret nu fokuserar sin kampanj på.

1996 är ett viktigt år för jämställdhetsarbetet i Japan. En översyn av jämställdhetslagstiftningen pågår. Yukos grupp jobbar för att man med lagens hjälp ska kunna tvinga fram förändringar. Idag innehåller jämställdhetslagen bara råd som arbetsgivare kan följa om de vill. Arbetarkvinnorna kämpar emot en väldigt självbelåten ointresserad regering som ser jämställdhetslagstiftningen som en nödvändig långsam process. De tycker till och med att det är jobbigt med 15% kvinnor i riksdagen, som ett litet exempel.

Yuko har arbetat aktivt med frågor som rör kvinnor och arbete sedan 1975. Det är från den tiden hon har sin första erfarenhet av en öppen feministisk debatt och handling. Hon har sett många förändringar sedan dess. Hon träffar många fler feminister idag; kvinnor går ut på kvällarna för att studera, arbeta och träffa vänner på ett sätt som de aldrig gjort förr. Det finns lagar mot diskriminering av kvinnor och en mycket större medvetenhet om

kvinnors förtryck idag. Men hon vill ha större internationella påtryckningar på den japanska regeringen och de privata företagen. Hon är mycket kritisk till att andra länder tvingar Japan att följa uppsatta spelregler för det ekonomiska systemet men de tvingar dem inte att följa reglerna när det gäller social jämlikhet.

"Vakna upp"

Det är inte lätt att som kvinna i Japan ifrågasätta den traditionella begränsande kvinnorollen, det kan leda till både utfrysning och misshandel och säkert till anklagelse för att vara självisk. Men de kvinnor som jag har intervjuat har trots det bestämt sig för att följa sitt hjärta och huvud. De har fått ett nytt liv genom ett socialt och politiskt uppvaknande och de uppmuntrar andra kvinnor att som Miori Oyama säger: "Vakna upp".

Att så många kvinnor från Japan deltog på kvinnokonferensen i Kina beror kanske på att förutsättningarna hemma fortfarande är så svåra att japanska kvinnor tog tillfället i akt för att få stöd utifrån - ett stöd som är väldigt viktigt för japanska kvinnor. Eller kanske beror det på att japanska kvinnor hade så mycket att visa sina systrar, för det är så mycket som har hänt i Japan nyligen. Oavsett vad som är fallet är jag fortfarande lite mållös över siffran 5.000 kvinnor, är inte du?

Den officiella japanska hållningen gentemot jämställdhet kan jämföras med en åls värme, spe-

ciellt om kraven framförs av feminister, men det beror verkligen inte på att det inte finns de som kämpar för jämställdhet i det här landet, deras antal växer och de gör så gott de kan. Nej det beror på att här finns massiv, maktfull manskontrollerad byråkrati som håller sig fast vid de konfucianska värderingarna och sociala principerna och den kultur som stenhårt vill bevara den traditionella japanska identiteten och "sättet".

På grund av detta finns det en slående brist på service för kvinnor. Det finns t.ex. bara ett kriscentrum för våldtagna kvinnor i hela Japan, i Tokyo finns det också en jourtelefon, som fungerar ibland. Om du är lesbisk kanske du kan få förklara dig i en pratshow på TV sent en kväll. Men varför skulle du vilja göra det? Du skulle bara bli ansedd som en udda typ som passar i ett underhållningsprogram. Samhället gör inget för att homosexuella ska bli betraktade som jämlika med heterosexuella. Annonser och underhållningsindustrin tycks helt fritt kunna utnyttja kvinnokroppen. Här finns verkligen ingen brist på områden att gripa sig an. Med så mycket arbete att göra så är stöd från andra alltid välkommet. Fler händer ger lättare arbete, och allt det där.

Barbara Struthers från Australien,
bosatt i Japan
Översättning Gunnel Atlestam

Japanska kvinnor demonstrerar under kvinnokonferensen i Beijing.
Bild: Gunnel Atlestam.

USAs starka inflytande över Japan ifrågasätts

Japan, något mindre än Sverige, 124 miljoner invånare. Tillhörde "stormakterna" innan andra världskriget, bl.a. hade de införlivat Korea i sitt territorium. Var i allians med Tyskland och Italien under andra världskriget. Kapitulerade villkorslöst efter att USA släppt atombomber över Hiroshima och Nagasaki. Ockuperades sedan av USA fram till den 28 april 1952 då Japan återigen blev självständigt.

Under ockupationstiden demilitariserade USA Japan och byggde upp ett nytt demokratiskt system, där kejsaren framtogs all makt och ett folkvalt parlament med två kamrar som utser premiärminister och regering, infördes. Japans nuvarande grundlag är från 1947.

USA knöt dock Japan till sig även i fortsättningen genom att ingå en säkerhetspakt, vilken ger USA rätt att ha trupper i Japan. USA har också sett till att få med Japan i en rad internationella organisationer. Detta för att hindra Japan från att närma sig det kommunistiska Kina.

Politiska oron är stor

Det var också detta som låg till grund för att USA så småningom började hjälpa Japan med investeringar. Detta och det faktum att Japan inte fick slösa några pengar på någon militär samt gott om billig arbetskraft, var grunder för den industri och goda ekonomi som utvecklades i Japan under slutet av 60-talet.

En ekonomi som nu börjar knaka i fogarna. Och den politiska oron är stor, flera av de politiska ledarna har varit inblandade i olika skandaler bl a för att ha tagit mutor. Japan hade innan kvinno-konferensen i Kina haft fyra olika premiärministrar inom ett år.

USAs starka inflytande, med militärbaser, har på senare tid ifrågasatts av en stark opinion i Japan.

Det sociala skyddsnätet har inte alls utvecklats lika mycket som ekonomin i Japan, utan den ekonomiska tillväxten har istället i stor utsträckning skett på bekostnad av hänsyn till miljö och människors välfärd.

Buddismen och shintoismen är de ledande religio-

nerna i Japan men konfucianismen som kom till Japan redan på 500-talet påverkar fortfarande starkt det japanska tänkandet och handlandet men betraktas mer som en morallära än religion.

Den kinesiske tänkaren Konfucius sägs ha menat att genom självrannsakan och studier når människan fram till insikten om sina samhällsliga plikter, som sammanfattas i begreppet *ren*, "medmänsklighet". Denna kommer till uttryck i "de fem naturliga banden", nämligen mellan furste och undersåte, far och son, äldre och yngre, man och hustru samt vän och vän.

Radikala samhällskritiker betraktar konfucianismen, som den utvecklats i Japan, som starkt framstegsfientlig och motverkar jämställdhetssträvandena.

Gifta kvinnor beroende av maken

Av tradition har kvinnor i Japan inte förväntats arbeta sedan de gift sig och de som förvärvsarbetar har inte samma anställningsvillkor som männen. Kvinnor är därför i stor utsträckning ekonomiskt och socialt beroende av mannen och familjen.

I Japan finns en växande kvinnorörelse. Till de stora frågorna hör upprättelsen av de sexslavar ("tröstekvinnor") som den japanska militären under andra världskriget tvångsrekryterade till japanska fältbordeller. Det handlar om uppemot 200.000 utländska kvinnor, de flesta från Korea men också från länder som Kina, Taiwan, Indonesien och Filippinerna. De japanska myndigheterna nekade under en lång tid till att detta var sant, men efter flera vittnesmål tvingades de 1992 erkänna. Däremot vägrar man ge kvinnorna ersättning och en officiell ursäkt.

Japanska män fortsätter att importera sexslavar från t.ex. Filippinerna och Thailand. Ca 15.000 kvinnor från dessa länder beräknas under senare år ha hämtats som sexslavar under skenet av att de ska få arbete i hushåll, precis som under kriget. Ofta är det gifta män som nu importerar en sexslav och den japanska hustrun är alltför beroende av mannen för att ha möjlighet att inte acceptera detta. Den thailändska och filippinska kvinnan är alltför fattig för att vägra.

För att förbereda sig inför FN:s kvinnokonferens i Kina bildade kvinnorörelser i Asien ett nätverk 1993

(The Asian Women's Conference Network). Japan-skorna utgör en stor majoritet av nätverket. Man förberedde kvinnokonferensen, "lobbade" och organiserade seminarier. På kvinnokonferensen anordnade man workshops med rubrikerna: Kvinnors deltagande i politiken, Våld mot kvinnor, Kvinnors representation i media och konst i Japan, Familjen, Utbildning, "Tröstekvinnor", Kvinnor och utveckling – ämnen som alla är mycket viktiga för den japanska kvinnan.

Japanska kvinnoorganisationernas förbund

I den japanska kvinnorörelsen ingår Japanska kvinnoorganisationernas förbund (FUNDAREN) – Svenska Kvinnors Vänsterförbunds systerorganisation i Japan. Till oss har de skickat en hälsning:

"... Kaos har uppstått i de tidigare 'socialist-länderna', u-ländernas skuldsättning ökar, de multinationella företagens exploatering av kvinnlig arbetskraft ökar, miljöförstörelsen är världsomfattande osv. Under dessa förhållanden är det viktigt att vi kvinnor riktar strålkastarna mot de krafter som står i vägen för att förbättra kvinnors position. Vi måste intensifiera vår kamp mot regeringarna och stärka våra vänskapsband genom gemensamma aktioner.

Japan är ett högt utvecklat kapitalistiskt land, en ekonomisk stormakt, men kvinnornas ställning är sämre här än i andra i-länder. Orsaken är att Japans politiska etablissemang genomför en politik som inte tjänar folkets intressen, utan tvärtom hämmar social utveckling på grund av kraven från USA och landets egna storföretag.

/.../

Regeringen arbetar helt i linje med USA:s och storföretagens intressen. Man kan se det genom importen av ris, som är folks basföda, man kan se det i en radikal ökning av sociala avgifter, i försök att införa höjd moms, i försämring av barnomsorg, medicinsk vård, pensioner osv. Självorden bland småföretagare har ökat och kvinnorna blir offer för "rationaliseringar". Arbetslösheten bland kvinnor har ökat drastiskt. Även kvinnor blir nu offer för de svåra arbetsförhållanden som leder till karoshi (död på grund av överarbete), men regeringen är fast besluten att förvärra situationen ännu mer genom att lätta på restriktioner som kontrollerar övertid och nattarbete för kvinnor.

Men mot dessa och liknande angrepp för kvinnor en gräsrotskamp. Vi vill minska militärutgifterna, påtvinga kontroll av storföretagens tyranniska beteenden, uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män, bättre levnadsförhållanden – och vi vill ha fred. Vi är övertygade om att vår kamp har betydelse även

Bild: Juhani Lompolo

internationellt. Medan storföretagen skär ner på arbetskraften i Japan, söker de sig till andra asiatiska länder med billig kvinnlig arbetskraft och påtvingar dem långa arbetsdagar, hårt tempoarbete och förstör miljön – något som har mött stark kritik från folken i Asien.

/.../

En rörelse sprider sig nu som kräver att Japan måste bli självförsörjande på ris. Detta är samtidigt en kamp för att bygga upp och utveckla solidaritet med folk från u-länderna som själva behöver sitt ris."

FUNDAREN kämpar för en fredlig värld utan atomvapen och utan militära block. Vi vill försvara de fredliga principer som fastslås i vår grundlag. Vi motsätter oss att japanska trupper placeras utomlands. Vi vill stödja världens kvinnor som vi vet håller ett öga på vårt land, ängsliga för att japansk militarism ska återuppstå.

Gunnel Atlestam

– Japanska kvinnor är inte förtryckta

"I begynnelsen var kvinnan solen. Hon var en fullständig människa. Men nu är kvinnan måne. Hon lever beroende av andra, hon skiner genom att återspegla andras ljus; hennes ansikte är sjukligt blekt. Nu måste vi återerövra vår gömda sol."

Så skrev den japanska feministen Hiratsuka Raicho redan 1911 i programförklaringen till tidningen *Seito*, *Blåstrumpen*. När jag skrev en bok om japanska kvinnor, *Den gömda solen*, för nästan tjugo år sedan använde jag det citatet i titeln. Jag tyckte det passade så bra.

Jag började skriva boken (tillsammans med japanen Hiroe Gunmarsson) utifrån mitt eget perspektiv. Jag hade bott i Japan i flera år, rest världen runt som journalist och levde på mitt eget arbete och mitt eget ansvar. Med förfäran såg jag om morgnarna hur jämnåriga japanska kvinnor, bärande på barn, följde sin man ut till dörren, räckte honom ett litet paket cigaretter, fickpengar och matlåda – och stängde dörren om sig igen, för att resten av dagen leva instängda, tyckte jag, med barn och hushållsarbete.

Levde annorlunda

Men under arbetet med boken lärde jag mig snart att min föreställning om japanska kvinnors liv, underställt männens, hänvisade till hemmet, var fel. De levde annorlunda än jag. Men bland dem fanns både feminister, yrkesarbetande, hemmafruar, unga flickor med drömmar och traditionalister. Framförallt verkade de förvånansvärt sällan känna sig förtryckta av män. I stället levde de, på gott och ont, ett liv helt skilt från männens.

Idag har jag blivit tvungen att revidera min uppfattning om japanska kvinnor igen. En av orsakerna är att Japan har förändrats. Över hälften av alla japanska kvinnor arbetar utanför hemmet, till exempel. Långt ifrån alla vill det. Ofta är det för att familjens ekonomi inte klarar sig utan den inkomsten. Det finns också numera många kvinnor

i ledande ställning, inte i storföretag, men väl i mindre och mellanstora företag och i familjeföretag. Det finns kvinnliga politiker med genomslagskraft, stridbara kvinnliga advokater och kvinnor på positioner där de blir förebilder, som ankare i TV-nyheter till exempel.

Men mest av allt har jag kommit att beundra japanska kvinnor för deras styrka och uthållighet i vardagslivet. Jämt ser vi bilder av prydligt klädda japanska män, som styr politik och näringsliv. Vi ser bilder av vanliga män, lika prydligt klädda, som rusar till arbeten med effektiva ansiktsuttryck. Man luras att tro att det är männen som sköter Japan.

Män är nästan hjälplösa

Men kvinnornas roll har inte bara ökat ute i samhället. De behåller en mycket stark ställning i hemmen, där de har allt ansvar, inklusive det ekonomiska. Speciellt som mödrar har de starkare inflytande, inte bara över pojkar utan även över män, än vi rentav anser sunt.

Många män är nästan hjälplösa inte bara i det rent praktiska arbetet hemma utan också om de inte får råd och stöd av en "mamma", vare sig hon är mor, hustru eller förtrolig barflicka. Det märkliga är att när man ser unga flickor skulle man aldrig kunna tro att de har resurser att bli så starka kvinnor.

Till det mest irriterande som finns är att sitta på ett förortståg i Tokyo och se på tonårsflickor. De verkar helt renons på förstånd. Med ett frånvarande uttryck i ansiktet älskar de att skämskåda varje långt, tjockt hårstrå av skräck och oro för att finna några med kluvna ändar. Hur länge som helst kan de gå igenom sitt hår, strå för strå. Talar man till dem blir de förskräckta, faller gärna ner sin väldiga hårgardin över ansiktet, fnittrar eller svarar osammanhängande.

Jag skulle inte påstå detta om jag inte hade varit med om det ett otal gånger. Och jag skulle knappast ta upp det om det inte vore som bakgrund till det faktum att när japanska kvinnor gifter sig och får barn blir de med ens några av världens mest

kraftfulla, duktiga, uppfinningsrika och uthålliga människor.

Skyndsamt på höga klackar

Hur förvandlingen går till är jag inte säker på. Den sker kanske av nödvändighet. Men jag har sett dessa kvinnor på nära håll i flera år på en osvikligt avslöjande plats: dagis. I ett och ett halvt år hade jag mina barn på ett alldeles vanligt kommunalt dagis. Jag såg mina medsysstrar varje morgon och varje eftermiddag. Där var hon, som alltd skyndsamt på höga klackar, kom med sin lilla flicka i vagn. Hon var på väg till ett arbete som sekreterare, där hon måste se perfekt ut och aldrig komma för sent. Där var den unga flickan som i solsken och regnväder kom på cykel, och hon som drog med sig två vildbassingar i var sin hand. Där var slipsdesignern och där var den tunna blomsterflickan som hade en tvååring, en ettåring och var gravid igen. Där var alla de och fler – och bara ibland några pappor.

Jag visste en del om deras liv, för vi bodde alla nära varandra. De flesta, vare sig de var ute och arbetade hela dagen eller stannade hemma, levde

förvånansvärt primitivt. Vi i Sverige tänker väl sällan på att i högteknologins Japan är hemmen mycket enkla. Att sköta hushållet är helt enkelt ett slit. Tvättmaskinen står på balkongen och går med kallt vatten. Tvätten hänger man, också i vinterkylan, ute. Diskmaskin är inte att tänka på. Maten lagas på två små gaslågor. Hela lägenheten är trång. Varje dag måste madrasser och tunga täcken hängas ut. Gramarna håller noga uppsikt över "en god husmor".

Och så ska man vara glad

Man måste också vara en god mor. Förväntningarna på en kvinna är höga. Man ska leva upp till schablonbilder. En god mor låter barnen gå före allting annat. Till att vara en god mor hör också mycket praktiskt. Varje dag ska småbarnen ha med sig en ny uppsättning extrakläder, rena och strukna, och tre haklappar till dagis. Varje morgon ska man skriva en rapport i föräldraboken om vad som hänt sen igår. Man ska till och med ta tempen på de minsta, både morgon och kväll hemma och dessutom när man kommer till dagis.

Forts. nästa sida

"Kvinnan som utställningsföremål och sexsymbol lever förstås koar. Men många unga kvinnor struntar helt enkelt i vad andra tycker att de symboliserar och väljer sitt eget liv, till och med utan att gifta sig, om det så skulle vara." Bild: Juhani Lompolo.

*"Mer än hälften av de japanska kvinnorna arbetar numera utanför hemmet. Men det är ofta i enkla, dåligt betalda arbeten, och utan trygghet som månadslön, fast anställning, semester eller pension."
Bild: Juhani Lompolo*

Och så ska man vara glad. Det är det främsta idealet för en kvinna, att vara *akarui*, gladlynt mot sina barn, mot dem man möter och mot sin man. Det fordras styrka till det, speciellt när man sällan på allvar kan förebrå sin man att han inte deltar i allt det som är den grå vardagen hemma. Man vet ju att han inte har så många valmöjligheter i sitt liv. Han måste vara på sitt arbete till sent. Han måste försöka göra karriär. Han måste stå ut med sina arbetskamrater. Han är van hemifrån vid att mamma tar hand om allt praktiskt. Små pojkar uppfostras fortfarande så. Är man för krävande mot sin man får man bara höra att man är för hård. Man kanske rentav förlorar honom till hans mor.

Sega men hårda blir många kvinnor. Kanske inte innerst inne, men utåt, om allt ska gå ihop. För kraven på den som vill vara lite mer än det vanliga är förskräckande stora. Ta en diplomat jag känner. Hon tänker sig inte att göra stor karriär och bli ambassadör eller så. Men hon har klarat de svåra inträdesproven och blivit antagen vid utrikesministeriet och hon blir placerad i främmande land ibland. När hennes son var liten blev hon tvungen att ta mamma med sig som barnvakt. Mannen hade ju sin egen karriär att tänka på. När hon arbetade i Tokyo måste hon ofta stanna kvar till tio på kvällarna på ministeriet. Då fick mamma hoppa in igen. Inte kunde hon begära att sonens far lämnade sitt arbete för att hämta honom när det stängde halv fem. Och när hon nästa gång blev stationerad utomlands och pojken gick i skolan måste hon övertala både mamma och man att flytta ihop, trots att de inte tålde varandra, för att ta hand om honom tills hon kunde komma hem om två år.

– Jag tänker ofta på att ge upp. Så många verkar tycka att jag är diplomat bara för mitt nöjes skull. Men sanningen är att vi behöver pengarna, säger hon på en av de eleganta middagar som hon också på yrkets vägnar måste gå på.

Det svåraste för japanska kvinnor är att, som det heter, finna sig en nisch. Något som är deras eget liv, på deras eget sätt. Mer och mer står det klart att jämställdhet inte är eftertraktansvärd i den mån den innebär att få lov att vara som män. Männens värld är inget att stå efter med dess stress, osäkerhet och brist på tid för sig själv.

Flera nya vägar

Dagens japanska kvinnor har valt flera nya vägar. Många utbildar sig till exempel i yrken och

*"Att vara mamma innebär stora krav på att man ska leva upp till förväntningarna om den goda modern – hon som låter barnen gå före allt, sköter allt praktiskt perfekt och som dessutom är gladlynt."
Bild: Juhani Lompolo.*

branscher som inte har någon tradition, underförstått där inte män alltid varit prioriterade. Under de ekonomiskt goda åren (det som nu kallas finansbubblans år) på 80-talet, lyckades många kvinnor bra som finansmäklare. Ingen hann fråga efter vilket kön den hade som var duktig. Databranschen är också ganska jungfrulig. Och alla de möjligheter som finns för små företag i och med datoriseringens många nya fält har gett en öppning till kvinnor som kommer med nya idéer, till och med startar eget.

En annan förvånande utveckling är att många kvinnor, och då ofta medelålders, skiljer sig. De tar initiativet till ett nytt liv när barnen blivit vuxna och de därmed har uppfyllt sin plikt som mödrar. De passar på innan den man de så sällan ser och har allt mindre gemensamt med blir pensionerad och väntar sig med ens möjligheter de bara drömt om hittills.

Andra gifter sig inte alls. Det var för bara några år sedan en skam. Idag säger många unga kvinnor helt enkelt att de inte har lust att gifta sig och bli upppasserska åt någon man.

Men också för dem som fortsätter ett traditionellt liv som hemmafruar kan livet bli helt annorlunda när barnen blivit vuxna. Då minskar plikterna hemma, med ens är dagarna eller i alla fall eftermiddagarna, fria.

Det är då världens kanske mest avundsvärda kvinnor, medelålders japanskor, njuter. Man kan se dem på konstutställningar, biografier, restauranger med specialerbjudanden just för dem (sen, exklusiv men billig lunch) och på medborgarskolor. De utbildar sig, de engagerar sig, de umgås, de har tid. Det har de gjort sig förtjänta av, men till skillnad från så många andra tar de också, och beslutsamt, för sig.

Japanska män blir alltmer villrådiga

Att japanska kvinnor skulle vara förtryckta av männen är inte sant idag. Det förutsätter att män har makt och kraft att förtrycka. Istället skulle jag vilja säga att japanska män blir alltmer villrådiga av att se hur kvinnorna inrättar sig.

De som vill tävla med männen i deras värld har visserligen fortfarande många hinder att ta sig över. Med den kärna av stålvilja så många japanska kvinnor verkar ha är det alltför enkelt väjer undan för sådana gamla hinder, går runt utom dem och skapar helt nya möjligheter för sig själva och sammanhang där de kommer till sin rätt. De återerövrar sin gömda sol.

Monica Braw

Kvinnorörelse i tiden

Det putsas och vänds och vrids. "70-talsfloskler" försvinner. 90-talet ska in med sikte på år 2000.

Jämlikhet ersätts med jämställdhet, krav på Sveriges utträde ur EU införs, m.m. Men i stort sett står sig Svenska Kvinnors Västerförbunds handlingsprogram över tiden, anser förbundsstyrelsen, som träffades en helg i mars. Till hösten blir det kongress och då kan kanske ytterligare nyheter i tiden komma till, ordet feministiskt t.ex.

Programförslaget är indelat i sex avsnitt: Jämställdhet, Barns och ungdomars rättigheter, Fred, Miljö, Solidaritet, nationellt oberoende och frihet från förtryck samt Kommersiell exploatering.

Förbundsstyrelsen föreslår bl.a. att orden likställdhet och jämlikhet ersätts med jämställdhet rakt över. Rättvis fördelning av resurserna är ett nytt krav i handlingsprogrammet. Att normal pensionsålder ska vara 60 år, med möjlighet att välja att arbeta till 65, ett annat. Likaså att alla ska ges ekonomiska möjligheter till vidareutbildning och att informationstekniken ska göras tillgänglig för alla, t.ex. på folkbiblioteken, för att motverka ökade kunskapsklyftor i samhället. Att mediaväldet aktivt måste bekämpas, finns också med bland nyheterna.

SKV kräver vidare att samhället skyddar barn mot pornografi och sexuellt utnyttjande. Tidigare skrivning att man stödjer folkens befrielsekamp på deras egna villkor stryks efter viss diskussion, då man anser att den är för onyanserad. Men fred och solidaritet är orubbliga krav som finns kvar från begynnelsen. Sex timmars arbetsdag åt alla är ett centralt krav sedan länge, som fortfarande är högaktuellt.

Det finns en del punkter som inte får sin slutliga utformning vid förbundsstyrelsens möte utan som Karlstadgruppen får i uppdrag att finslipa innan programförslaget ska skickas ut till alla medlemmar för synpunkter.

Under de drygt 80 år som SKV har funnits har många andra kvinnogrupper gett upp den tröga kampen, men SKV har överlevt "backlashen" för kvinnorörelser och -frågor och fortsätter den envetna och sega kampen för fred, jämlikhet och solidaritet m.m.

–Vi lever, vi finns, kampen går vidare, säger en enig förbundsstyrelse.

Men det behövs förstärkning till föreningen i form av nya, vakna, målmedvetna, aktiva och envetna medlemmar, backlashen är enorm just nu, inte minst i Sverige.

Missa inte kampen – du och den behövs!

GA

Hur har vi förvaltat arvet efter Elin?

Hör ni hur Elin Wägners "Väckarklocka" tickar och tickar? Den gavs ut 1941 och ännu tickar den fram våra frågor i mitt huvud. Vad har vi gjort fel? Har vi missat det väsentliga, nämligen att se helheten? Att allt måste hänga ihop: arbetet för jämställdheten (Elins rösträttskamp), arbetet för freden (Elins vapenlösa uppror mot kriget), arbetet för miljön (Elins fred med jorden).

Börjar man läsa Väckarklocka dras man ovillkorligen in på Elins sökarväg och görs medansvarig för resultatet. Det är en uppfordrande bok. Fred, miljö, kvinnosynen, andlighet, livets mening, allt vävs ihop och mynnar i livsfrågorna Varifrån – Varthän – Varför?

Vad menade Elin med fred?

Mänskligheten måste utrota kriget innan kriget utrotar mänskligheten, uttalade hon. Lätt att instämma i. Men hon yttrade dessa ord medan andra världskriget pågick.

– Det var inte lätt att följa henne då, medan vi var uppfyllda av vårt sköna hat mot Hitler, berättade Elly Jannes i tidningen Vi flera år efteråt. Jämför med dagens situation och kriget på Balkan: Sarajevolistan förordade bombning av serberna i Bosnien. Att klart ta ställning för den ena sidan är mycket enklare (det sköna hatet...) än att försöka spela en utomstående konstruktiva konfliktlösar- och -sökroll.

Vad menade Elin med miljö?

Det finns inga skadedjur - i den mån människan förstör jämvikten, uppträder hon själv som ett skadedjur. Den lilla boken "Fred med jorden", skriven tillsammans med Elisabeth Tamm 1940, innehåller en total omvärdering av jordbruksfrågan.

Men, handen på hjärtat, inte har den boken och dess tankegångar spelat någon större roll i vårt kvinnoarbete. Vi lät oss också drivas med i den allmänna utvecklingsvågen. Det gick ju så bra för Sverige, bönderna fick en hygglig standard, de små jordbruken försvann, de stora rationaliserades och moderniserades. Vi var glada att maten inte var alltför dyr.

Blundade gjorde vi när de första larmrapporterna kom om giftbesprutningens skadeverkningar, om

monokulturens sårbarhet och annat. Dessa frågor lämnade vi åt den växande miljörörelsen.

Vilken kvinnosyn hade Elin?

Hon forskade i gångna kulturer, besökte Kreta, och fann en förlorad modergudinnas ålder. "Vördnad för livet – det är matriarkala begrepp..."

Vår kvinnosyn nöjde sig mera med kampen för jämställdheten. Även Elin var starkt engagerad i rösträttsrörelsen. "Vem har inte rösträtt i Sverige? Dären, fängelsekunden och Selma Lagerlöf", som det stod på agitationsplakaten år 1920. Men att få rösträtt räcker inte, konstaterade Elin redan då. Vi ska inte passa in i ett manssamhälle...

Har vi varit för lite uppmärksamma på den faran? Nu har vi 50% kvinnor i regeringen och 42% i riksdagen. På vilket sätt märks det?

Vårt arbete för sex timmars arbetsdag har varit långt och uthålligt, men inte kopplade vi det överdrivet mycket till vad som tillverkades? Kanontillverkningen i Bofors överlät vi till stor del åt freds-rörelsen att tampas med.

Det var också tidvis en uttalad strategi att olika grupper skulle syssla med sina respektive "nischer". Men inte så i SKV. Vi har stora delar av Elin Wägners väckarklocketänkande inskrivet i våra stadgar. Desto mera uppfordrande och befogat att ställa de våra frågor till oss själva.

Vad kunde vi ha gjort bättre, annorlunda?

Vad kan vi göra idag? Politiskt kunde vi ha varit konstruktivt kritiska mot det forna Sovjet, t.ex. Vi gick så långt i vår lojalitet, därför att vi så gärna ville tro, och därför att andras kritik och hat mot Sovjet ofta var så utan proportioner.

Men därmed blundade vi också för det faktum att samma tilltro till vetenskapen härskade här som där, att teknokratsamhället var ett manssamhälle, att kvinnorna sattes i arbete därför att de behövdes. Inte blev de jämlika av det, bara dubbelarbetande.

Vi kunde tidigare sett den fruktansvärda miljöförstörelsen som pågick i Sovjetunionen, i namn av utveckling. Floderna skulle fås att rinna mot bomullsfälten i Kazakstan, inte mot Ishavet till ingen nytta.

Vi kunde ha citerat Friedrich Engels för våra systrar i öst: "Varje seger som människan vinner över

naturen, kommer naturen att vedergälla". Nej, aldrig mera oärlig av felriktad lojalitet. Vem vinner på det och vem förlorar, jag bara frågar.

Vi lever i en svår tid

Ödesfrågorna i dag är livsstilsfrågor. Det är svårt att i arbetslöshetstider tala mot maktens ekonomer som påstår att bara ökad tillväxt ger oss välfärdslandet Sverige tillbaka. Men det är precis vad vi måste göra!

Sverige har halkat ner från toppplaceringen bland världens rikaste länder till den nedre fjärdedelen av industriländerna. Vi borde ta detta faktum som en utmaning och en möjlighet att lägga om kurs.

– Det krävs en total ändring av blickens riktning, perspektivet på samhällsutvecklingen och ett avståndstagande från djupt rotade föreställningar om var vägen till ett bättre samhälle går.

Så uttalar sig filosofen George Henrik von Wright i boken "Att förstå sin samtid". Jag tänker mig att Elin Wägner skulle ha sagt något liknande om hon levt i dag.

Men viktigare än allt sagt och skrivet är ändå den egna handlingen. Dssen har smittoeffekt!

Erni Friholt

Elin Wägner

Konst för Elins Lilla Björka

Till förmån för stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka har konstnären Sven Ljungberg tagit fram en mapp med 3 st träsnitt i färg, storlek 43x35 cm.

Den säljs för 2.500 kronor. Upplagan är på 360 exemplar.

***Pengarna går till Lilla Björkas upprustning
och iordningställande till ursprungligt skick.***

***Sven Ljungberg har en mästerlig förmåga att gestalta ett författarskap genom
sina bilder. Här låter han de tre träsnitten visa Elin Wägners tankar***

- vid grindstolpen med de inristade citaten från boken Den namnlösa***
- genom bilden på den älskade författarinnans Lilla Björka***
- i det småländska landskapet***
- och genom Åsa-Hanna som är på väg till sitt första egna hem.***

***Mappen kan beställas genom Landstinget Kronoberg, tel 0470-776336. Tala
med Rose-Marie Bäck. Beställning kan också göras på fax 0470-39099.***

Fortsättningen på "Jösses flickor"

Från 70-talets till 90-talets skiftande kvinnorörelser har Ragnhild, Bojjan och Elna huvudpersonerna från "Jösses flickor" fortsatt sitt engagemang i en nyskriven pjäs, "När väsktjuven kommer". Anna-Carin Jansson och Helena Olofsdotter skrev den direkt för amatörteatergruppen Kassandra på Kvinnofolkhögskolan i Göteborg. "Jösses flickor" var deras inspirationskälla och utgångspunkt för att skildra kvinnorörelser idag.

På scenen trängs olika karaktärer från kvinnorörelsen: stödstrumporna, redaktörer på tidskriften Pang, och andra från olika politiska eller intellektuella grupperingar som firar den stora dagen – kvinnorna har just fått halva makten i riksdagen. Så småningom dyker anarkafeministerna från krogen upp och ställer till oreda bland champagneglasen.

Under tiden sitter de tre damerna Ragnhild, Bojjan och Elna, i stort sett de enda medlemmarna som finns kvar i föreningen "Jösses flickor", i sin lokal och försöker bidra till utvecklingen på sitt vis, men det blir mest genom utskick av flygblad. De klistrar frimärken och funderar på vad som behöver göras, men när det bränner till och blir jobbigt tröstar de sig med kaffe och sockerkaka. Till sist är det ändå dessa tre damer som på sätt och vis får revansch och ser till att alla kvinnorna med alla sina åsiktsriktningar träffas under samma tak.

Olika förhållanden till "Jösses flickor"

Pjäsförfattarna Helena Olofsdotter och Anna-Carin Jansson har båda kopplingar till kvinnorörelser. De har känt varandra i många år och de jobbar bra ihop, men de har olika förhållanden till pjäsen "Jösses flickor", Susanne Ostens och Margareta Garpes pjäs

Bild: Kerry Corley

som spelades på många teatrar i landet på 70-talet. Helena var tio år när hon såg den tillsammans med sin mamma. För henne blev sången "Befrielsen är nära" något som står för kampglädje och kraft. Anna-Carin däremot tycker egentligen att sången är passé och har inte heller minnets förhållande till pjäsen eftersom hon inte såg den.

Men för båda var det naturligt att ha "Jösses flickor" som utgångspunkt när Katarina Hultin, dramatiklärare på kvinnofolkhögskolan i Göteborg, föreslog att de skulle skriva en fortsättning för att fira Kvinnofolkhögskolans tioårsjubileum. Föreställningen betydde ju mycket på 70-talet, men de upptäckte att det inte går att göra en direkt fortsättning på allvar idag – de måste göra något helt annat.

–Vi funderade över vilka teman som finns i pjäsen, säger Helena. Vi fastnade för kärlek, arbete, barn, kvinnors samarbete och gemenskap som sedan blev vår utgångspunkt.

Retfullt ömsinta

Medvetna om att det är tack vare kvinnorörelsen på 70-talet som det överhuvudtaget har skett någon förändring, började de om i nutid för att göra sin version av kvinnorörelsen idag. De vill att kvinnor ska känna igen sig i pjäsen, få tankar och skratta åt sig själva.

–Vi är retfullt ömsinta mot kvinnorna, säger Helena. Vi försöker sparka åt alla håll. Alla har sina för- och nackdelar, men trots olikheter är alla en del av kvinnorörelsen.

–Man måste kunna skoja om sig själv, säger Anna-Carin. Vi tycker om kvinnorörelsen. Gamla kvinnor har erfarenhet som är viktig. De tre tanterna skulle kunna vara flera av tanterna i stan; de som har slitit ideellt i många år och där de sociala attributen som sockerkakor och kaffe blivit viktigare.

De tycker att det måste gå att kritisera feminismen, men att det inte får bli populistiskt och att det är viktigt att välja rätt forum för kritiken. Inom kvinnorörelsen borde det vara möjligt att kritisera skarpare – och genom att sätta en spegel framför sig själv blir rörelsen starkare, tror de.

De försöker belysa att förändring inte är så enkelt, trots att nästan 50% kvinnor sitter i riksdagen har den fattat en hel del kvinnofientliga beslut, och det är inte bara i riksdagen som kvinnor är en del av förtrycket.

I RAFs anda

Helena har erfarenhet av kvinnorörelsen i Tyskland där hon bodde i sju år. De tyska kvinnorna är mer aktiva än här och rörelsen är radikal och våldsam. Det märks inte minst 8 mars som firas med demonstrationer i RAFs anda.

–Jag tycker om kraften i den tyska rörelsen, men jag kände mig ändå svensk där, säger Helena. Kvinnorna förlitar sig inte alls på staten som här. Jag skrev en uppsats där jag jämförde den svenska och den tyska kvinnorörelsen. Som exempel tog jag Kvinnohuset i Stockholm, där man tidigt tog kontakt med staten som sedan var med och gav riktlinjerna. Men den tyska rörelsen hade aldrig tolererat något inflytande från staten.

I pjäsen finns fenomenet med när Ragnhild, Bojjan och Elna söker föreningsbidrag från staten, som de får mot att de gör något folkligt. Damerna försöker verkligen leva upp till statens önskemål och efter några misslyckanden skickar de flygblad till alla kvinnoföreningar i stan med en inbjudan till ett gym för att bygga upp sin styrka. Alla kommer och det blir trots allt succé.

–Det är viktigt att kvinnor hittar något gemensamt, men sannolikheten att kvinnorörelsen i Göteborg skulle hamna på ett gym är inte stor, säger Anna-Carin. Men idén tilltalar mig, jag skulle vilja samla alla under samma tak.

Om Anna-Carin och Helena skriver någon mer pjäs är kanske inte riktigt säkert ännu. Men i så fall kommer den att handla om könsidentitet och sexualitet.

Lotta Wide

Kvinnliga deckare

Hårdkokt action med kvinnliga hjältar

Deckardrottningen Dorothy

Mordlystna akademiker

TVÄRTANTEN 2/96

Prenumerera 4 nr/år 125:-, Tvärtanten, Institutionen för Kvinnovetenskap, Göteborgs Universitet, 412 98 Göteborg, tel 031-773 19 44

Fogelstad har präglat svensk historia

Det är nu mer än 70 år sedan Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad i Julita socken i Södermanlands län invigdes. Redan 1922 grundades skolan på initiativ av Kerstin Hesselgren, Honorine Hermelin, Ada Nilsson, Elisabeth Tamm och Elin Wägner. De utgjorde kärnan, den så kallade "konstellationen" i Fogelstadsrörelsen.

Bakgrunden till namnet konstellationen beskrivs i boken *Fogelstad – berättelsen om en skola* som gavs ut 1956. På samma sätt som himlakropparnas ställning till varandra kallas konstellationer, så kan grupper av människor bilda olika konstellationer. I dag skulle vi kanske kalla samma sak för nätverk.

»Genom oförutsedda öden och omständigheter har de närmats till varandra, de träffas – och något har hänt. De är ej mera desamma som före detta möte, och de drar även in andra i konstellationen. Det blir en livets vävnad med dess olika inslag. Liksom stjärnornas konstellationer är tidsbestämda, varar den mänskliga gruppens samverkan en kortare eller längre tid. Nya konstellationer kan bildas.»

Ada Nilsson

Syftet med Kvinnliga Medborgarskolan var att ge kvinnor utbildning för att de skulle kunna bli fullvärdiga medborgare och använda sig av sina demokratiska rättigheter när nu kvinnlig rösträtt äntligen genomförts. Efter "urkursen" 1922 invigdes vårkursen annandag påsk 1925. Skolan hade därefter vår- sommar- och höstkurser under 30 år, fram till 1954 då kursverksamheten upphörde. Omkring 2.000 kvinnor deltog i skolans kurser.

»Skolan vill ge sitt bidrag i arbetet för att bakom vårt medborgarskap måtte stå självständiga och

ansvarsfyllda människor. Skolan arbetar genom att samla människor från olika arbetsfält och livsområden, från landsbygd och städer, till gemensamma studier och ömsesidigt utbyte. Den vill lägga undervisning och studiearbete så, att samband vinnes mellan handens, hjärnans och hjärtats arbete, mellan hemmets värld och samhällets, mellan den enskilde och det allmänna.»

Ur skolans första prospekt:

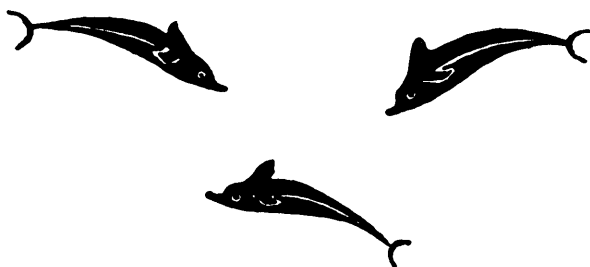
I skolans arbete lades stor vikt vid ämnena fred, demokrati, miljö, utbildning och jämlikhet. Den pedagogik som användes vid skolan var föregångare på många sätt. Bl.a. fick alla delta i olika roller i en låtsaskommun, Komtemåtta. På skolan hyllades det personliga engagemanget och individens initiativ.

»Kvinnliga Medborgarskolans första princip var att stå öppen för alla åsiktsriktningar. Skolans diskussion skulle vara fri, rättesnöret tolerans och villighet att förstå den andra partens synpunkter.»

Ada Nilsson

Många deltagare har vittnat om hur betydelsefull vistelsen och kurserna på Fogelstad var. De starka kvinnor som var skolans ledargestalter har på många sätt präglat svensk historia genom sitt engagerade långsiktiga arbete. Deras idéer har genomsyrat många olika delar i samhället och det är spännande att studera hur Fogelstadsandan påverkat samhällsutvecklingen. Det finns mängder av brev, protokoll, uppsatser, böcker och annat material om Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad. Under åren 1923-1936 drev Fogelstadsgruppen den radikala politiska veckotidningen *Tidevarvet*. Många av de idéer som spreds från skolan och *Tidevarvet* var så radikala, så före sin tid, att de först i dag fått sin giltighet. I en artikelserie, *Fogelstadskolan 70 år*, i *Katrineholms-Kuriren* under julveckan 1995 uttrycks det så här:

»Glömskans damm borstas nu bort från Fogelstadsskolan. I en tid när det står allt mer klart att mer tillväxt och materiell välfärd inte gör oss lyckligare, längtar allt fler efter ett själsligt välfärdssamhälle. Tiden har helt enkelt hunnit ifatt Fogelstadskvinnornas idéer om miljö, fred, demokrati, utbildning och jämställdhet.»

Dialogen fortsätter

Under två dagar i september 1995 hölls i Julita ett idéseminarium kallat Dialogen fortsätter, arrangerat av Arbetsgruppen för Kulturföreningen Fogelstad och Katrineholms Kulturförvaltning. Åter samlades kunniga kvinnor med en enorm erfarenhetsbakgrund från olika delar av Sverige.

Genom oförutsägbara öden och omständigheter närmade vi oss varandra och en ny konstellation bildades runt det gemensamma intresset för Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad.

Till föreläsarna hörde Hjördis Levin som talade om bl.a. sociala frågor i *Tidevarvet*, Tjia Torpe tog upp Fogelstadspedagogiken och Ebba Witt Brattström om hur viktiga Fogelstadskvinnorna varit för hennes forskning om Moa Martinson.

Och strax efteråt konstituerades Kulturföreningen Fogelstad i Bäckstugan, Julita Gård.

Marie Selander valdes till ordförande och Isabella Hermelin vice ordförande.

"Föreningen, som är partipolitiskt och religiöst obunden, strävar efter att sprida kunskap om de idéer och den verksamhet som bedrevs av den Kvinnliga Medborgarskolan på Fogelstad. Vi vill också utveckla och verka för dessa idéer i dagens samhälle."

Citat ur programförklaringen:

»Kulturföreningen Fogelstad vill vara, precis som Honorine Hermelin uttryckte det 1935: en fristad, ett lufthål i denna värld av isolering bakom skiljande murar – klassmurar, åsiktsmurar, yrkesmurar, partimurar – så att man om möjligt där skulle kunna dra ett djupt och fritt andetag och allenast i egenskap av människor – medborgare.»

Föreningen arbetar nu vidare med de förslag som arbetsgruppen presenterade. Under våren har hållits en föreläsningsserie. Till sommaren 1997 planeras en musikteaterföreställning vid Fogelstad. Som förberedelse planeras en seminarievecka med föreläsningar och dramaövningar i Julita nu i sommar. Vid 8-marsfirandet i Katrineholms Folkets Hus presenteras föreningen med historik om Kvinnliga Medborgarskolan och SKV.

Till övriga planer hör renovering av mejerivinden och utställning där sommaren 1997, karta över Fogelstad med data om skolan, Siri Derkert-utställning på Julita Gård och fredsseminarium m.m.

I början av mars 1996 hade föreningen 35 medlemmar, och nu kommer medlemsavgifter in varje vecka från hela Sverige. Medlem blir man om man betalar in 50:- på postgiro 28 88 25 - 3, Kulturföreningen Fogelstad.

Fogelstadreporter: Gunnel Rudin

Den vänliga delfinens orden

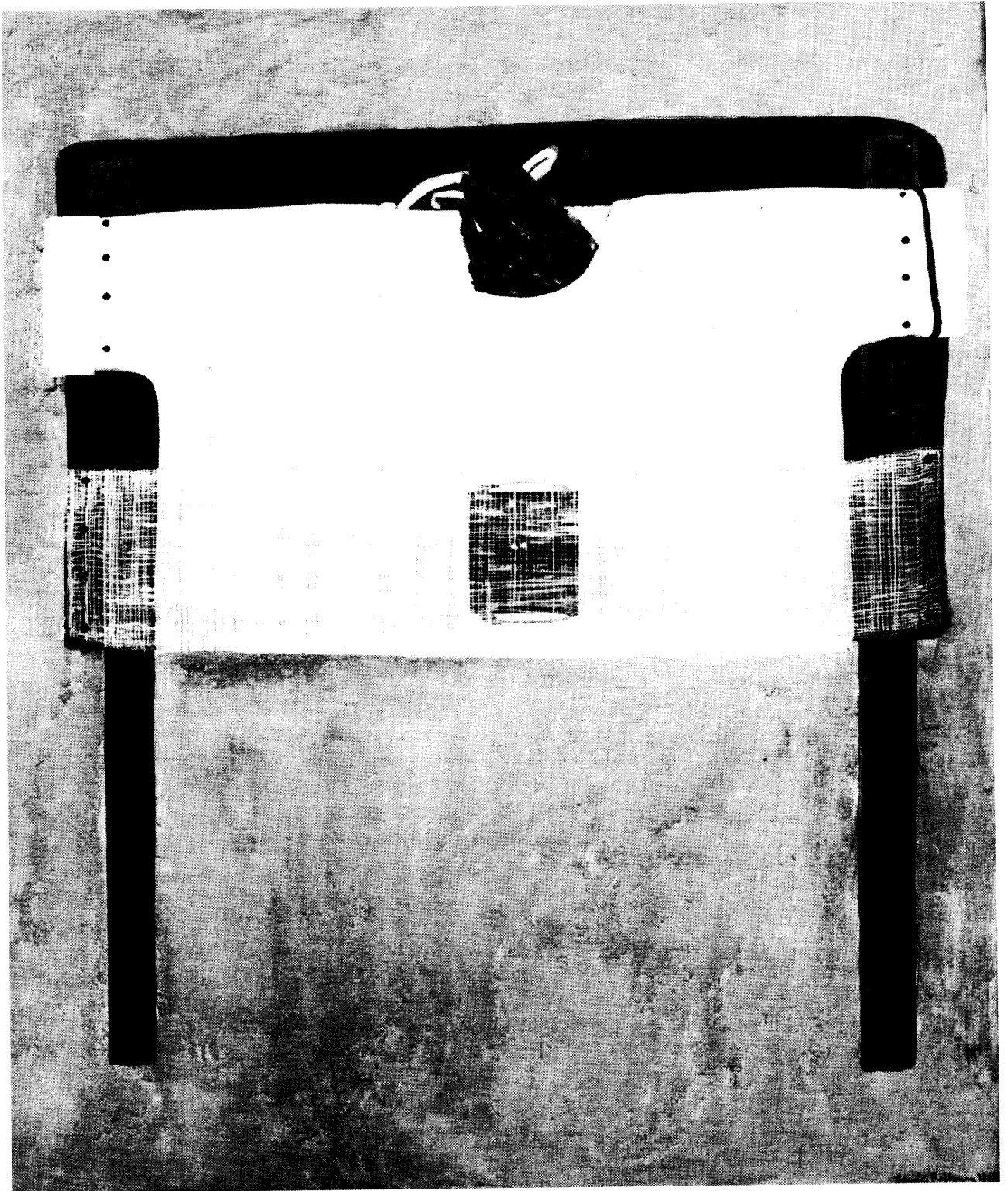
Vid en glad fest i oktober 1937 när Ada Nilsson fyllde 65 år instiftades "den vänliga delfinens orden". Idén hämtade kvinnorna från Sokrates, som uttryckt att när man ska ge sig in i en svår fråga, är det som att dyka ned i en oerhört stor våg; man vet inte om man klarar sig.

»Det är ju så, att vare sig man faller i en bassäng eller mitt i havet så måste man simma, därför måste också vi simma och försöka rädda oss upp ur denna svårighet /.../ Låt oss hoppas att någon delfin tager oss på ryggen eller att vi på något annat underbart sätt må räddas.»

Efter födelsedagsfesten användes delfinen som symbol och Fogelstadsförbundet hade och har fortfarande en liten blå emaljdelfin som symbol. Honorine Hermelin:

»Så kan man bära sin delfin, tecknet på att man ämnar hoppa i sjön om det gäller – säga sitt ord, rädda sin cittra (syftar på Sokrates cittrapelande Arion), göra vad man aldrig förr gjort eller tänkt sig göra.»

Konstnärsporträttet

Lenke Rothman: Djur i våra kläder: djur i babyskjorta 1969.

Lenke Rothman

Lenke Rothmans konstverk kan vara som dagboksbilder, med nära vardagliga föremål som knappar, säkerhetsnålar, tygbitar, klädesplagg, snoddar, leksaker, kvitton, plastpåsar, rostiga plåtbitar, foton, vykort eller annat som råkat ligga inom hennes synfält. Det är yttringar av liv, minnen av liv som varit. Känsligt fogar hon samman, syr, klipper, bränner, knyter, målar och lägger lager på lager. Hon provar och omprovar; hon använder nya material och nya tekniker. Hennes arbetssätt kännetecknas av ett noggrant och känsligt sökande för att nå det adekvata uttrycket.

Hennes konst drivs av inre nödvändighet att väcka liv ur det förgångna, att ge det utsägbara ett poetiskt uttryck – av saknad, längtan, lidande.

Lenke Rothman kom till Sverige 1945 svårt sjuk i TBC, överlevande från koncentrationslägren. Före kriget levde hon i en stor judisk familj i Ungern. Fadern, religionsläraren, tillverkade paraplyer och modern hade en damfrisering. 1944, när Lenke var 15 år, fördes hon med sin mor och sina sju syskon i en godstransport till Auschwitz. Hon och en bror var de enda i familjen som fick behålla livet.

Under de långa perioderna i sjuksängen började hon teckna sina inre bilder. Sedan målade hon – hon målade mycket tyg i bilderna – och började så småningom att använda tyget direkt i konstverken. Hon sydde i såväl papper som tyg och synålen blev en slags blyertspenna. Varje form, varje färg är betydelsebärande.

"Den nyföddes skjorta" i serien "Djur i våra kläder", som hon både skapat som objekt och målat som temperamålning, visar på hur varje detalj får

en betydelse och laddning: Den lilla vita barnskjortan är uppspikad med svarta spikar på baksidan av en barnstolsrygg. Gasväven nedanför, också uppspikad, ger associationer till bandage – bandage över något som får mig att tänka på en avklippt navelsträng. Ur halsringningen sticker det upp en fågelvinge. Runt den ena ärmen löper en lös tråd. På stolsryggen är några knappar fastsatta. Spädbarnsskjortan, fågelvingen, spikarna, den röda tråden, allt detta väcker känslor. Fågeln är ofta en viktig del i Lenkes bildvärld. Hon har drömt om fågeln som kommit och befriat henne. Den röda tråden är också en betydelsefull symbol i hennes konst – som den spröda kärleksfulla livstråden. "Den nyföddes skjorta" kom till när hon själv fött en son 1966, som fick henne att kunna erinra sig sina egna barndomsupplevelser, att än mer värna om livet.

Hennes verk bär titlar som "Spår av dagar", "De ilandflutna", "Fetischer mot onda ögon".

Varsamt tar hon fram sina minnen, söker förstå, söker samband och mening i det hon ger dem en konstnärlig gestaltning. I nya konstellationer och med nya idéer spårar hon nytt liv – ibland från nästan ingenting.

Nyligen har hon också bokstavligen lagt ut "Spår", dvs avgjutna järnvägsspår från Auschwitz. Det är ett minnesmärke till åminnelse av offren, placerat utanför Folkets museum i Stockholm. Ännu en poetisk yttring av liv av en av våra mest konsekventa och självständiga konstnärer.

Lena Boëthius

Ny kvinnorörelse växer fram i Ryssland

Efter perestrojkan har ryska kvinnor fått det allt sämre. Idag utgör de 70% av det totala antalet arbetslösa i landet. Samtidigt har kvinnolönerna sjunkit drastiskt och motsvarar bara 40% av männens löner!

– Som en reaktion på detta håller en ny kvinnorörelse på att växa fram över hela Ryssland, säger journalisten Nadezhda Azhgikina.

–Det är de mest utsatta kvinnorna som organiserat sig på gräsrotsnivå för att lösa sina ofta väldigt konkreta problem. Det kan handla om allt från arbetslöshet till barnomsorg. I dag finns minst 350 sådana kvinnogrupper över hela landet.

Nadezhda Azhgikina är anställd på det politiska veckomagasinet "Gnistan" i Moskva och har skildrat ryska kvinnors förändrade livsvillkor och framväxten av en ny kvinnorörelse i både rysk och utländsk press. Tillsammans med några kollegor har hon också startat ett nätverk för kvinnliga journalister för att motverka den traditionella och nedvärderande syn på kvinnor och kvinnlighet som alltmer öppet förs fram i medierna.

"Feminism" ett fult ord

–"Feminism" är ett fult ord i Ryssland, berättar hon. Inte ens de mest aktiva kvinnorna vågar alltid kalla sig feminister. För flertalet ryssar förknippas nämligen feminismen med kommunismen och att förknippas med det gamla förhatliga samhällssystemet är förstas inte så roligt.

–Före perestrojkan fanns ingen kvinnorörelse att tala om här i Ryssland, säger hon. Bortsett från statsfeminismen, den officiella kvinnokommittén som var intimt förknippad med kommunistpartiet och strikt följde partiideologin. Enligt den officiella linjen var "kvinnoproblemet löst redan på 20-talet" och kvinnorna ansågs ha uppnått fullständig jämlikhet i samhället.

Många av de tongivande kvinnorna i den Sovjetiska kvinnokommittén var gifta eller släkt med högt uppsatta partifunktionärer. De hade samma fördelar som resten av nomenklaturen: de fick handla i speciella affärer, åka till prestigefyllda

semesterorter och resa utomlands. Ofta var de inte ens särskilt intresserade av kvinnornas problem, påstår Nadezhda.

–Därför var kvinnokommittén inte särskilt populär inom den ryska intelligentsian. Den "statliga kvinnan" representerade kommunistpartiets och nomenklaturens intressen, inte de vanliga kvinnornas.

Utanför ekonomin

Trots att många kvinnor aktivt deltog i den politiska processen under slutet av 80-talet prioriterades inte kvinnofrågorna under perestrojkan. När Michail Gorbatsjov 1989 beslöt att avskaffa kvinnokvoten till Högsta Sovjet sjönk kvinnorepresentationen från en tredjedel till 15%.

Dessutom drabbades kvinnorna särskilt hårt av de försämrade levnadsomständigheter som blev följden av de ekonomiska reformerna. Kvinnorna utgjorde snart 70% av den totala arbetslösheten. Också kvinnolönerna försämrades radikalt. Före perestrojkan utgjorde de i genomsnitt 70% av männens löner. Nu minskade de till 40%. Dessutom fanns det bara 7% kvinnor bland de nya grupperna av småföretagare.

–Kvinnorna ställdes helt utanför den nya ekonomin. Nya företag föredrog att anställa män. Nya "Business schools" antog så gott som enbart män. När lediga jobb utannonserades uppmanades särskilt män att söka.

Kvinnor som blev arbetslösa, speciellt högutbildade, fick sällan nya anställningar som motsvarade deras kvalifikationer. En kvinnlig ingenjör eller fysiker kunde få jobb som hembiträde eller fysiker – om hon hade tur.

–Under sovjettiden var alla medborgare garanterad arbete. En person som inte arbetade betraktades som suspekt, dekadent figur. Därför blev den nya situationen en stor tragedi för många kvinnor, inte minst de högutbildade. Många förlorade all framtidstro och drabbades av allvarliga depressioner.

En grupp som drabbades särskilt hårt var de ensamstående mödrarna. De statliga månadssubventionerna för ensamma mödrar motsvarade knappt ett halvt kilo ost i början på 90-talet. Till råga

på allt avgiftsbelagdes service som tidigare hade varit gratis, till exempel aborter och hälsovård.

Feminiseringen av fattigdomen ledde också till sänkt levnadsstandard för många barn. I dag beräknas omkring 40% av ryska barn leva i fattigdom.

–Arbetslösheten ökar också trycket på kvinnorna att minska sitt yrkesarbete. Medan männen får möjlighet att bli affärsmän lockas kvinnor som i generationer slitit hårt i fabrikerna med ett "tillbaka till spisen"-budskap. "Hur kan kvinnorna tänka på arbeten när till och med männen är arbetslösa", undrade den ryske arbetsmarknadsministern nyligen i en TV-intervju.

–Överallt och hela tiden återkommer kravet på att kvinnan, och bara kvinnan, borde få kortare arbetsdag. Helst borde hon sluta arbeta helt för att ta hand om man och barn. Aldrig någonsin krävs att mannen ska ta samma ansvar. Därför är det inte konstigt att en del kvinnor går på lockropen och börjar drömma om en hemmafrutillvaro.

Kvinnorörelsen växer

Men de krassa ekonomiska realiteterna har också fått kvinnorna att organisera sig. En ny kvinnorörelse håller på att växa fram över hela landet. De första kvinnogrupperna bildades i städerna och i regioner som dominerades av försvarsindustrin med många kvinnor anställda. Men när produktionen minskade var det i första hand kvinnorna som fick gå.

I stället började de organisera databanker med lediga jobb, öppna affärsskolor och söka ekonomisk experthjälp för att starta egna företag. De drog igång kvinnoklubbar och hälsocentra.

–Det är ett mysterium hur de kunde åstadkomma allt detta utan någon hjälp uppifrån. Men de visste att de var tvungna att handla själva, ingen annan skulle göra det åt dem.

–I dag är det svårt att hitta någon rysk stad, hur liten den än är, som inte har någon form av kvinnogrupp.

1991 fanns det 50 kvinnor registrerade, året därpå över 200. I dag rör det sig om minst 350, men förmodligen många fler, tror Nadezhda.

–När utländska besökare kommer till Ryssland vill de ofta träffa den nya "feministeliten", som bildat olika organisationer i Moskva och Petersburg. Dessa organisationer, är så gott som samtliga beroende av bidrag från amerikanska organisationer, till exempel Ford Foundation. När pengarna tar slut, upphör ofta deltagandet.

–Men de mest intressanta kvinnogrupperna i dag finns inte i storstäderna och är inte sysselsatta med teoretiskt arbete utan med de sociala och ekonomiska problem som hör till vardagen.

Det rör sig om många olika grupper, allt från

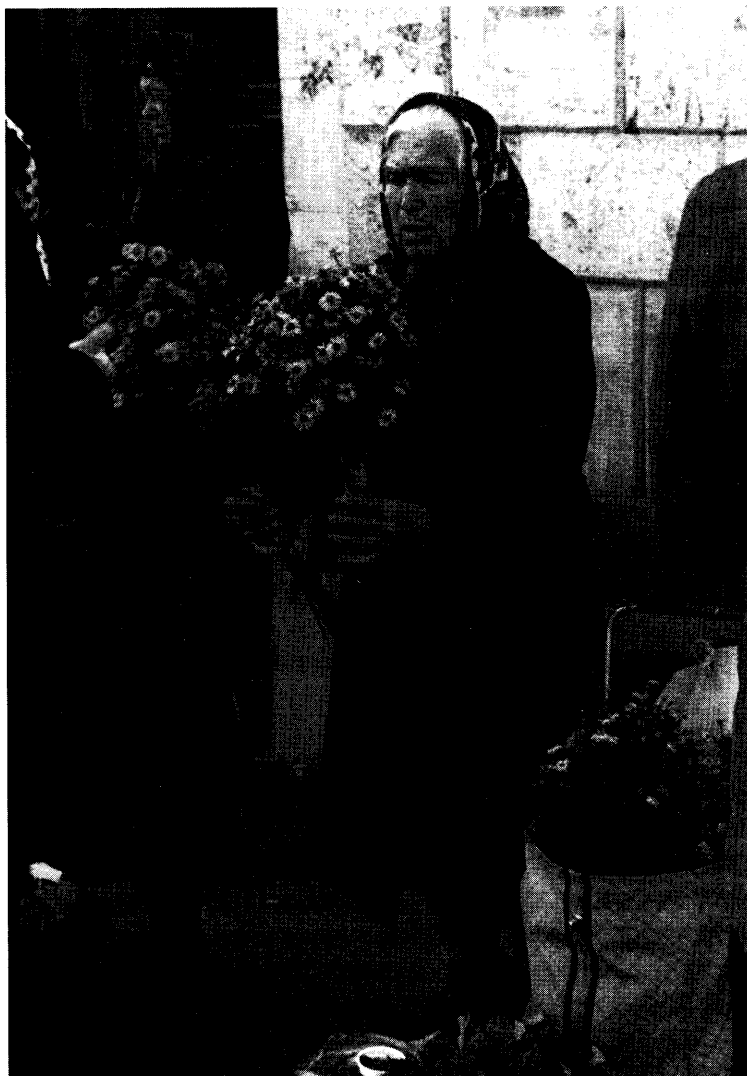

Bild: Susanne Stubbegaard-Olson

soldatmödrarna till kvinnor som ägnar sig åt hjälparbete med handikappade och pensionärer, organisationer med universitetskvinnor eller kvinnor i försvaret.

–Dessa kvinnogrupper har lärt sig att arbeta effektivt och sätta upp realiserbara mål. I en del städer och provinser har det lyckats påverka de politiska beslutsfattandet och blivit en faktor att räkna med. Att kvinnor tar egna initiativ och driver utvecklingen framåt med stöd av kvinnorörelsen är enda sättet att uppnå jämlikhet på lång sikt i det här landet. Men just nu handlar det mest om att överleva.

Lena Olson, redaktör för Tvärtanten

Julia Skum Andrejva. Bild: Maria Söderberg.

Det bullrar om Julia Skum

På S:t Petersburgstidningen arbetar Julia Skum Andrejva som kriminalreporter. Hon är rättsredaktionens chef sedan fem år samt tidningens specialreporter för sociala och ekonomiska problem. Det är ett svårt arbete i en stad där våldet och kriminaliteten bara ökar.

Julia Skum Andrejva besöker Sverige i samband med Grävande Journalisters seminarium för att tala om sitt arbete. Den tidning som Julia Skum arbetar på är den största i S:t Petersburg med en upplaga på 300.000. Men antalet läsare uppskattas till 1,5 miljon. I Ryssland är tidningar så dyra att varje tidning läses av flera personer.

Det bullrar om Julia Skums journalistik, hennes namn är därför också hennes varumärke. Skum betyder buller på ryska. Hon har sedan kommunismens fall 1991, när tidningen blev redaktionellt självständig, skrivit om sådant som ingen tidigare skrivit om. Prostitution, kvinnors liv i fängelser, den ökande brottsligheten och mycket annat. Hennes artiklar har fått mycket stort genomslag och startat olika processer för bättre och rättvisare levnadsvillkor.

Kvinnoperspektivet

– Jag använder mig alltid av det faktum att jag är kvinna när jag skaffar information, berättar hon.

När hon ska intervjuar viktiga och upptagna personer, får hon ofta vänta en stund i samma rum som sekreteraren eller receptionisten. De bryr sig aldrig om hennes närvaro.

- När jag väntar får jag ofta höra mycket intressanta saker. Min närvaro hindrar ingen att pladdra på i andra samtal. Ofta är pladdret lika intressant som det jag får höra när jag gör intervjun.

De män som får vänta, precis som Julia Skum, får inte samma bemötande. Sekreterare och receptionister uppför sig helt annorlunda mot dom. Mycket medvetet använder sig Julia Skum av det faktum att så få personer bryr sig om en medelålders kvinna som ser alldaglig ut. Om själva skrivandet säger hon att kvinnor skapar en mosaik.

-Vi letar efter detaljer, halvtoner och nyanser. Männens skriver med stora penseldrag och håller en enda rak linje, därför kan det bli färgstarkt. Vårt skrivande förmedlar något annat. Män kan inte heller låtsas vara dummare än vad de är. Det överstiger deras självgodhet! Jag spelar ofta och gärna dum, en riktig fårska, berättar en skrattande Julia Skum.

-På det viset får jag mycket information, speciellt när jag spelar på den andra personens känsla av övertag.

Det farliga jobbet

Det är inte ofarligt att arbeta som kriminalreporter någonstans, tror Julia Skum. Men hon är mycket medveten om riskerna för sig själv och familjen. Hon har blivit hotad och utsatt för obehagligheter många gånger.

- Det är viktigt med goda poliskontakter, konstaterar hon.

Brottsligheten i S:t Petersburg är svår och våldsam. Varje dag begås tio mord och 200 våldsbrott. Det är rån, överfall och våldtäkter som dominerar. Oavsett hur många poliser som det finns, så räcker de inte till, anser Julia Skum. Enligt henne är det huvudsakligen två faktorer som förklarar den höga brottsligheten och våldet; de försämrade levnadsvillkoren och bristen på en fungerande moralkodex.

- När kommunismen försvann fanns det plötsligt inget facit för vad som är rätt och fel. Samhället hade tidigare också förlorat sin religiösa grund. För många av våra ungdomar är det idag statusyrken att vara prostituerad eller kriminell. Man kan förstå det, när det är så att deras föräldrar tjänar motsvarande 100 - 200 dollar i månaden på sitt arbete medan en valutaprostituerad tjänar det på en natt.

Baksidan

Julia Skum sökte jobb som prostituerad för att kunna förstå hur kvinnorna har det. I S:t Petersburg finns

mängder av bordeller och agenturer för prostituerade. Men hon klarade inte av anställningsintervjuerna riktigt, hon kunde inte helt klart redovisa sina sexuella färdigheter.

- Det var svårt eftersom jag inte hade tänkt att verkligen sälja sexuella tjänster, bara komma i kontakt med de andra som jobbade där.

Däremot lyckades hon få jobb på en agentur för eskortservice. Män betalar för att få kvinnligt sällskap på teater och middagar. Hon jobbade i tre veckor med det, gav eskortservice till fem män och tjänade lika mycket som under ett halvårs jobb som journalist. Ingen visste att hon var journalist

- Jag lärde mig att männen "de nya ryssarna" är ytterligt komplexfyllda och ensamma. De vill bli ömkade och ha en kvinna som lyssnar på dem. Jag insåg att de inte har någon förmåga att glädjas åt livet. Jag fick höra mycket om kriminalitet, men det förde jag inte vidare till polisen

På agenturen som anställde Julia Skum fanns också vanliga prostituerade som hon pratade med. Många var högutbildade, en del var gifta och hade barn. En del kvinnor använde pengarna de tjänade på prostitutionen till sig själva medan andra hade män som tog deras pengar.

- De prostituerade var som zombier. Jag fick en känsla av att de bestraffade sina kunder med vad de gjorde. Det hela handlade inte om pengar egentligen utan någon slags protest mot samhället, politiken och ekonomin. En del hade besvärliga privatliv, men inte alla. Prostitutionen var som en slags japansk harakiri för dem.

Överfyllda häkten

Häktet i S:t Petersburg byggdes för 100 år sedan. Då fanns en fånge i varje cell. Idag får 10-12 personer dela på samma cell. Sängarna räcker inte till, de häktade får sova i skift. Häktetiderna är ofta upp till två år. I denna miljö finns också gravida kvinnor,

Forts. nästa sida

St Petersburg. Bild: Maria Söderberg.

Forts. från föregående sida.

nyförlösta kvinnor och småbarn. Förhållandena blir bättre först efter domen, då blir det läger eller kvinnofängelser som är bättre än häktet. Upp till fem års ålder får barnen vara kvar hos mammorna, sedan förlorar kvinnorna sina barn om inte straffet då är avtjänat.

– Om en gravid kvinna häktas blir hon erbjuden abort. De flesta tackar nej och föder istället barnet i denna hemska miljö. Bland det värsta är dock att många av kvinnorna inte själva har begått det brott som de är anklagade och dömda för. De har tagits i någon form av gruppbesträffning. Någon när-

stående har begått brottet i själva verket. Ofta tar kvinnor på sig skulden för sina män till exempel. De kriminella männen däremot gör allt för att skylla ifrån sig på sina kvinnor.

Julia Skum avslutar med att berätta att kriminalreportrarna i S:t Petersburg har bildat en förening för att stödja varandra. Det är stor risk att de blir utnyttjade och utsatta för olika svårigheter, så de behöver all hjälp som de kan få för att kunna fortsätta arbeta. Julia Skum är själv ordförande i den nybildade föreningen för Grävande Journalister.

Anita Andersson-Stenfors

"Rysslands kvinnor" på femte plats

Inför valet 1993 bildade Rysslands kvinnoförbund en valallians med två andra organisationer (Företagarkvinnor och Kvinnor i flottan). Trots alla negativa prognoser lyckades vi få mer än åtta procent av rösterna, och "Rysslands kvinnor" bildade en självständig fraktion inom parlamentet (duman).

Kvinnorna genomdrev en rad lagar som höjde kvinnans ställning i samhället, förbättrade den sociala situationen för barnfamiljer, pensionärer och handikappade och gav stöd åt barn- och ungdomsorganisationer. Tack vare ihärdigt arbete lyckades "Rysslands kvinnor" också framtvunga ett program för kvinnor och barn, trots att medel till detta inte var förutsett i budgetpropositionen.

Mot bakgrund av de framgångarna ville vi naturligtvis också delta i valet 1995. Under den tre månader långa valkampanjen genomförde våra kandidater hundratals möten, men valkampanjen var mer komplicerad den här gången. Dels hade regeringen bildat en egen valallians, "Ryssland vårt hem", dels fick alltför många partier delta i valet (det var inte mindre än 43 partier att välja mellan). Massmedierna stödde bara vissa partier och teg ihjäl alla andra och vi hade inte råd att köpa reklamtid på TV (en TV-minut kostade mellan 10.000 och 30.000 dollar).

Allt detta och säkert också andra orsaker gjorde att "Rysslands kvinnor" denna gång inte kom in i parlamentet. Vi fick 4,6 procent av rösterna, och är naturligtvis mycket besvikna.

Vi kom dock på femte plats, före kända politiska partier som Gaidars "Rysslands val"! Bara de fyra största partierna, som både har stor erfarenhet och mycket pengar, lyckades komma över femprocent-spärren. Vi kom alltså på en stolt femteplats. Detta var faktiskt ett bra resultat för oss och för hela kvinnorörelsen. Det visar att samhället börjar förstå att kvinnorna inte bara kan klara av att stå vid löpande bandet, utan också är pålitliga ledamöter i parlamentet. Bara det att de andra politiska partierna denna gång hade kvinnor på röstsedlarna (det hade de absolut inte 1993) visar att de har förstått att kvinnorna är viktiga i det politiska arbetet. Och det är vår förtjänst.

I många av regionerna fick vi mellan sex och åtta procent av rösterna och vi är tacksamma för att många väljare trodde på oss.

Det är bittert att vi denna gång inte sitter i duman, men vi kommer inte att sänka vapnen och ge upp allt vad Rysslands kvinnoförbund hittills har uppnått under sin femåriga existens. Vi lär av våra erfarenheter, och nya utmaningar kräver nya idéer och vi kommer att sätta nya mål, genomföra nya aktioner, fylla vårt program med nytt innehåll. Det är inte lätt, men vi har energi och skaparkraft. Tyvärr har vi dålig ekonomi, eftersom vi inte får understöd från vare sig utländska stiftelser eller ryska källor. Men vi är optimister! Och vi hoppas på fortsatt gott samarbete med Svenska Kvinnors Vänsterförbund!

**Galina Galkina,
vice ordförande i Rysslands kvinnoförbund**

På besök i den andliga republiken Zitzer

Zitzer - en symbolisk republik utan territoriella anspråk; ett andligt förbund mellan alla människor som vill ha fred. Republiken ligger i byn Tresnjevaca i provinsen Vojvodina i Serbien. Upprinnelsen är att, när männen inkallades i maj 1992 protesterade invånarna och bildade ett fredsläger i byns pizzeria. Erni och Ola Friholt, som öppnat ett konsulat för den andliga republiken Zitzer i Sverige, besökte Tresnjevaca i mars i år.

Kvart över fem på morgonen den 16 mars tog vi bussen från Belgrad och for norrut över Vojvodinas slättland timme efter timme, tills vi klockan 10 nådde den lilla regionhuvudstaden Kanjiza, inte långt från ungerska gränsen. Där mötte oss Lajos Balla och ett tyskt filmteam som följde våra steg under nästan hela vårt besök, som varade till den 19 mars.

Vojvodina var en del av Ungern fram till 1918, då den österrikisk/ungerska dubbelmonarkins imperium föll samman och fick dagens proportioner. Till Vojvodina hade serber flytt undan turkarna alltifrån 1389. Vojvodina utgjorde länge det militariserade gränsområdet mellan turkar och österrikare. Samtidigt var det en del av detta kejsardömes kornbod. Och kornbod är det ännu, även sedan det hamnade inom Jugoslaviens gränser 1918. Där bor i dag en majoritet av serber och andra folk, och en minoritet av ungrare, som länge utgjorde 15% av befolkningen.

I augusti 1995 kastade Kroatiens armé med förvånande lätthet ut sin del av serberna som i generationer bott vid den delen av den gamla militärgränsen som kallas Krajina och ligger långt västerut, i Kroatien. Dessa 250.000 serber flyttades nu till Serbien, och flertalet av dem skickades just till Vojvodina. Officiellt är de 115.000. Inofficiellt kanske 170.000 personer.

Ungrarna i Vojvodina känner nu att den nationalistiska tanken är att "späda ut" dem till fullständig maktlöshet. I dag är ungrarna kanske 10% av Vojvodinas befolkning. Dessutom driver maktskiftet i Belgrad en politik som går ut på att ge alla företag inom Jugoslavien en serbisk ledning. Så

belönas krigsprofitörer och uppkomlingar med lönsamma positioner i utbyte mot lojalitet!

Sedan kriget i Jugoslavien och Bosnien startade 1991 och 1992, har stora delar av den serbiska medelklassen flytt utomlands. Skatteunderlagen är nu de breda men fattiga skikten, i synnerhet bönderna. Skattebördor och matleveranser till underpris har knäckt landsbygdsekonomin.

I Vojvodina ligger den feta åkerjorden naken. Normalt skulle höstvetet färga trakten ljusgrön. Men folk har i allmänhet inte haft pengar till utsäde eller diesel till traktorerna. De relativt glesa bestånden av träd längs floder, vägar och fältkanter har tunnats ut i jakt på bränsle att värma hus med och att sälja för inkomstens skull.

En helt vanlig by

Det är alltså inte bara den sena vintern som gör trakten kring Tresnjevaca (eller Oromhegyes som folk hellre säger, på ungerska) så melankolisk. Det råder krisstämning: Är utspädningen en form av etnisk rensning? Hur ska vi kunna vända den ekonomiska utvecklingen? Och hur klaras de nya hoten? Folk kallas ju fortfarande in i militärtjänst. Nu gäller det tre månaders repetitionsövning, som drabbar män i åldrarna 40-45 år. Och föga hänsyn tas till krämpor och handikapp.

Det tyska filmteamet följde Erni och Ola Friholt i hämlarna under besöket i Tresnjevaca. Bild: Erni Friholt.

Den andliga republiken Zitzer tar emot de inkallade för överläggningar och rådgivning. Det gäller praktiska ting, inte teorier om ickevåld. Det är en helt vanlig by, där det helt vanliga folket kände sig starkt hotat då krigshetsarna i Belgrad tog ut 200 man från byn till krigstjänst 1992. Alltför många ynglingar hade redan kommit hem i kistor! Det misstänktes att ungrarna nyttjades till kanonmat i syfte att minska deras antal.

Byn hade turen att Lajos Balla och några andra ickevåldsinriktade kunde ge folkets intuitiva vägran ett uttryck i tankar och ord. Vi träffade de tre kvinnor som startade det hela. De arbetar på hälsovårdscentralen i byn och heter Ester, Gisela och Elisabeth.

Att platsen för fredsläget i maj -92 blev just Zitzer Club förklaras av att dess ägare också blev inkallad, och blev en av de första att säga nej.

Orka se möjligheter

Vi besökte Zitzer-pizzerian två gånger. Första kvällen med Lajos Balla, hans fru Ottilia och Aniko som fick sitt fjärde barn just under fredsläget, ett barn som blev själva symbolen för denna freds-rörelse. Hennes man Imre är med i dag, men hörde till dem som redan gjorde militärtjänst 1991, innan freds-rörelsen vaknade. Detta första möte var lite vemodigt. Folk tycker att allt de gjort visserligen räddade många liv men trots allt inte kunnat rubba Milosevic och hans anhang av uppkomlingar och utsugare ur deras positioner.

Det andra mötet var utannonserat som ett föredrag av gästerna Erni och Ola. Det var fullt i lokalen. Först visades en video om en lokal konstnär som grävt ner konstverk i trädgården bakom Zitzer Club, och därigenom inrättat ett underjordiskt museum, den enda platsen öppen för andlighet i dagens Jugoslavien. Sedan talade vi om hur viktig Zitzer är för modlösa människor i andra länder och hur vi måste bygga något ömsesidigt. En ny rörelse bör ta dagens kris som utgångspunkt, det som berör alla. Kanske är det inte bara negativt att folk i Tresnjevac inte på årtal haft råd med konstgödning och giftsprutning. Marken är redan omställd till biologisk odling. Frågan är hur man får kontakt med grannlänternas medvetna konsument, som är villiga att betala bra. Vi berättade om läget för landsortsbor i Sverige och om hur folk i Europa och i länder som Bangladesh och Indien startat kooperativa räntefria kassor eller banker till stöd för varandra. Visst var det lite magstarkt att komma med goda råd. Hur svårt är det inte att se möjligheterna när man är drabbad och förlamad? Men ingen annan hjälper ju.

Efter föredraget blev det diskussion och sedan bjöd vi alla de 30 kvarvarande på päronsaps och

sjöng en svensk snapsvisa. Vi skålade i Williams-päron och sedan lossnade allt. Flera fina folksångare och -sångerskor höll stämningen på topp. Till och med de två uniformerade och fem civilklädda poliserna var uppyrmda. Det var som om en tung börda plötsligt lyfts av. De talade om att detta var att återuppleva stämningen från fredsläget -92. Den kvällen glömmet vi inte.

Tids nog måste alla återgå till sin nuvarande verklighet, där månadsinkomsten sjunkit från en nivå av 1.500 tyska mark till dagens 100 mark! Och Lajos Balla vill ta denna situation som utgångspunkt för samtal om Zitzerrepublikens framtida verksamhet. Han vill samla något tjugotal intresserade till samtal, som i en studiecirkel, och formulera ett handlingsprogram att gå ut med till byborna. Detta låter bekant för oss som haft liknande folkbildningsverksamheter i hundra år redan. Men i Vojvodina och Serbien har sådant ingen tradition alls. Liksom 1992 handlar det om att vara pionjär, beträda nya vägar till förändring och fred.

Erni & Ola Friholt

PS. Vi Zitzervänner i Norden kan kanske samla oss till en manifestation av vår erkänsla mot och vår sympati för Zitzerpionjärerna idag när allt blivit grått för dem. Vi kan alltid samla pengar till stöd för deras fortsatta initiativ. De har idag inte ett öre att satsa. Där kan vi förvisso bistå.

Men det behöver inte vara det enda. Kanske kan vi göra mer. Låt oss tänka på vilka resurser denna by på slätten egentligen har. Förutom människorna finns där fet åkerjord lämpad för odling av soja, solrosor, sockerbetor, vete och majs. Den arrenderas av staten. Mitt på huvudgatan springer en naturlig källa fram. Dess vatten är varmt, kanske 30 grader, svavelhaltigt, mineralrikt och ljusgrönt. Kunde där anläggas ett termiskt bad och brunnskurer? Ingen har råd till detta idag. Folk dricker vanligen vattnet, och gässen badar i det året om där det flyter i ett brett dike ut i en sankmark, året om, år efter år...

Om ni vill stödja idéutveckling och försörjningsinitiativ formade som fredsprojekt i Tresnjevac/Oromhegyes, kan ni använda postgironumret till Fredsrörelsen på Orust, pg. 46 50 49 - 5, och märka med "Zitzerinitiativ". Och här i Sverige har vi också en halvfärdig intervju- och reportagefilm, gjord med personliga utlägg av filmaren Agnes Moranyi. Den behöver redigeras och textas på svenska. Tänk om vi skulle få den färdig! Vilken PR för Zitzerrepubliken! Men det kostar kanske 25-30.000 kr till ... Filmen är alltså gjord i Tresnjevac. Goda idéer har prövats, förgäves, men efterlyses fortfarande.

Kriget och kvinnorna

Erica Fischer skriver att naturligtvis har kvinnorna spelat en roll i det "etniska" kriget i Jugoslavien. Redan 1986 bedrev man i Belgrad en kampanj mot Kosovo-albanernas "perverse sexualkultur". För att skydda serbiska kvinnor mot påstådda övergrepp från albanska män, bildades serbiska självförsvarsgrupper, som 1988 byggdes ut till paramilitära organisationer.

Feministiska forskare visade redan då kvinnornas betydelse som ethnic markers. Kvinnorna blev "brevlådor", som en kroatisk författare uttryckte det: "Kroppar som vidarebefordrar budskap från en man till en annan."

Men kvinnorna i ex-Jugoslavien är inte bara offer, säger Erica Fischer, de är också medlöpare eller modiga dissidenter.

Kroatiska mödrar krävde 1991 att armén i det då nybildade landet skulle dra sig tillbaka till sina kaserner och avvakta en fredlig lösning på konflikten. De hade inte fött söner för att de skulle dräpas i ett krig! Då hoppades många naivt nog att de jugoslaviska kvinnorna skulle kunna stoppa kriget – men så dödades de första kroatiska soldaterna, och kvinnorna förvandlades snabbt till hjältemödrar som manipulerades av den kroatiska nationalismen.

Hösten 1992 fick världen kunskap om massvåldet som begicks av vilt härjande serbiska soldathopar mot i första hand muslimska kvinnor. Då blev kvinnornas hemiska historier missbrukade i ett ovärdigt sifferspel, och massmedia spelade med när nationalisterna ständigt ökade antalet: 10.000, 20.000, 30.000 – upp till 60.000 påstådda offer.

Och ständigt kom det rapporter om bosnien-serbiska kvinnor som hejade FN:s hjälpkolonner för att förhindra att det kom livsmedel till de bosniska områdena, till de "islamistiska fundamentalisterna". Det påstod deras ledare, och det ville de gärna tro.

Då blev det tyst kring kvinnorna. I ändlösa kolonner drev de på kors och tvärs genom det forna

***En kall april dag i Erfurt i östra Tyskland
går vi till bibliotekets
tidskriftsavdelning för att fördriva ett
par timmar innan kvällens konsert. Det
blir svårt att prioritera – urvalet av
tidskrifter är mycket stort, och många
av dem är okända för mig. Valet faller
på Freitag – die Ost-West-
Wochenzeitung. Här hittar jag bl.a. en
intressant artikel av Erica Fischer,
frilansjournalist och översättare.***

Jugoslavien med sina barn och sina gamla föräldrar, de befinner sig nu sedan år tillbaka i bosniska, kroatiska, serbiska eller utländska flyktingläger, nödtorftigt omhändertagna av humanitära organisationer.

För några månader sedan hörde vi åter från kvinnorna, skriver Erica Fischer. Det var när

kvinnor från Srebrenica ockuperade Internationella Röda Korsets kontor i Tuzla och krävde att få veta vad som hade hänt med de 8.000 männen som försvann från deras by. Alla är döda, sa den ene. Kanske lever 3.000 av dem i serbiska fångläger, sa den andre. Internationella Röda Korset hade ingen förståelse för kvinnornas otålighet. Kvinnorna hade gått för långt, och tills vidare lades verksamheten i Tuzla ned.

Erika Fischer citerar Nasa Borba, en oppositionell tidning i Belgrad, som hävdar att fred är det viktigaste, nu måste människorna se framåt och inte tillbaka. Det säger också de flesta som har överlevt kriget i stort sett skadeslösa, säger hon bittert, de som hoppas kunna återgå till sina karriärer när freden kommer.

Men hur kan mödrarna och hustrurna från Srebrenica lämna kriget bakom sig, om de måste fortsätta leva i ovisshet? När de slits mellan hopp och förtvivlan, inte kan ta avsked av sina döda – om de nu är döda. Kvinnorna från Srebrenica är de enda som har ett verkligt intresse av att brotten ska redas ut, menar Erica Fischer. Västmakterna, FN och den bosniska regeringen gick alla med på att offra bondebefolkningen i Srebrenica för att få ett slut på kriget, och de vill glömma skandalen så snabbt som möjligt.

Men kvinnorna från Srebrenica vill inte tillåta detta, tror Erica Fischer. Precis som de argentinska mödrarna på Plaza de Mayo kommer de att fortsätta att kräva ett svar. Att de för närvarande inte uppmärksammas i medierna, betyder inte att de har gett upp, säger hon.

Aase Bang

Var är alla försvunna?

Det är onsdag eftermiddag. Som alla onsdagar sedan krigsutbrottet 1991, står Kvinnor i Svart på Republikens Torg i centrala Belgrad och demonstrerar mot kriget, mot våldet, mot nationalismen.

Denna gången i mars, när vi är där, kräver de också upplysningar om alla försvunna. Var är de? Lever de, eller ligger de i några av de otaliga massgravarna?

Det känns lite högtidligt att få stå där med kvinnorna, men samtidigt inte mycket annorlunda än i Brunnsparken i Göteborg, på torsdagarna. Tillmälena är också likartade. I Belgrad kan man höra att "vi" är serbhatare, i Göteborg att vi hellre ska bry oss om alla arbetslösa här i landet... På båda ställena tycker folk det är meningslöst att vi står där.

Vi går alltså återigen på Belgrads gator, efter två och ett halvt år. Mycket är förändrat på ytan. Inflationen som då härjade, de halvtomma skyltfönstren, har ersatts med hårdvaluta och välfyllda affärer för folk med pengar. Välklädda damer möter oss på gågatan Kneza Mihaila. Men runt hörnen hukar gummor i hucklen, bredvid den utsträckta handen står en liten burk. Sent ska jag glömma den lille grabben, som huttrande satt där i nollgradig marsvind, med minidragospel i knät. Hans mörka ögon var utan glans.

I Sverige börjar det talas om "det civila samhället", där vi ska ta hand om varandra. Då ser jag Belgrad framför mig. Vi lägger lite slantar i än den ena, än

Kvinnor i svart demonstrerar varje vecka på Republikens torg. Till höger de båda kvinnorna från Slovenien. Bild: Erni Friholt.

den andra burken, som vi gjort i Indien. Ta hand om varandra, ja...

Tydligt ser vi också vilka som profiterar på kriget. Ett ännu existerande oppositionellt medium, Radio B 92, har gjort en videofilm om maffian i Belgrad. Två av personerna som uttalat sig i filmen är redan döda, mördade.

Ett högt pris

Arbetslösheten är fortfarande på minst 70%. Det berättar vår gamle bekanting Branislav Canak, ledare för den oberoende fackföreningen. Den svarta marknaden får därmed också en annan dimension. Alla som orkar hänger sig åt den. Köper en limpa cigaretter, säljer den paket- eller styckevis för något högre pris. Så överlever man ännu en dag i väntan på att livet ska normaliseras.

Sanktionerna mot Serbien börjar hävas undan för undan, i dagarna har Sverige och andra länder erkänt Serbien och Montenegro som staten Jugoslavien. Vi undrar hur mycket detta kommer att påverka vanligt folks vardag, och framför allt hur det kommer att påverka alla oppositionella grupper.

Om Dayton-avtalet tycker man förstås inte. Vår vän Ljubisa Rajic säger att alla folken på Balkan har fått betala ett alltför högt pris för detta avtal. Ledarna i respektive land gör nu vad de vill med sina egna folk. Och efter valen i USA och i Ryssland, brakar det väl loss igen. Cynismen och uppgivenheten möter oss. Men, under över alla under, även ett jävlaranamma. Detta står mest kvinnorna för.

På kvinnocentret råder en munter stämning. "Vi har äntligen kommit fram till en fungerande modell för hur vi ska bedriva folkbildning och därmed kunna stödja kvinnorna i nöd runtomkring oss." Det berättar Lepa Mladjenovic, som vi också träffat förra gången vi var här.

Folkbildning nödvändig

På Centrum för Kvinnostudier talar Zorica Mrsevic om deras ansträngningar att hålla studierna på så hög nivå som möjligt, i väntan på normala tider. Då ska vi kräva vår rättmätiga plats på universitetet. Som vi ser det idag, hör universitetet till det krigförande etablissemanget. Centrums 23 föreläsare undervisar i en gammal lägenhet. Varje

Erni Friholt och Zorica Mrsevic på Centrum för kvinnostudier. I den gamla lägenheten bedrivs kvalificerad undervisning i kvinnovetenskap. Bild: Ola Friholt.

torsdag är det diskussionsdag. Hyra med mera har hittills betalats av Soros-stiftelsen. Plötsligt en dag stängde Milosevic-regeringen av den kranen. Bakom stiftelsen står den ungerskfödde miljardären Soros, som i många delar av världen stöder just den typen av verksamheter. För många är detta en livlina.

Slavica, Jasmina och Gordana är tre kvinnor som i augusti -94 startade Women's Publishing House, ett bokförlag som redan hunnit ge ut sju böcker, dels egna och dels översättningar, t.ex. av Karen Blixen och Taslima Nasrin. Med obetalt arbete och en liten tryckpress från en kvinnogrupp i Schweiz, går det hela runt. Nu förbereder de en intervjubok med bosniska flyktingkvinnor.

Visserligen säger vår vän Ljubisa att de bryr sig mest om de intellektuella kvinnorna, att de skulle vända sig till vanligt folk och bedriva folkupplysning. De få procent intellektuella klarar sig alltid, men folkbildningen hos flertalet är katastrofal. Det är ju därför Milosevic kan hålla sig kvar vid makten. Men Slavica, som själv kommer från landet, försvarar sig, och berättar att de har uppläsningssaftnar i landsortsstäderna, som är mycket välbesökta och att därur också uppstått nya kvinnogrupper. Hon kan också berätta att en motsvarighet till SOS Hotline som tar sig an misshandlade kvinnor idag, fanns redan på 1800-talet. I hennes egen hembygd fanns då en fristad för slagna kvinnor, med en betrodd man som övervakare. Med honom måste en hustrumiss-handlare ha ett allvarligt samtal innan han fick hem sin fru igen. Detta berättade hennes morfar för henne.

En ny bok ska behandla kvinnornas historia på Balkan och skrivs av den legendariska radikalen Neda Bozinovic.

Fred och försoning

På torgmötet med Kvinnor i Svart, träffar jag också två tjejer från Slovenien. De har via en väninna som bevistat ett fredsmöte i Tyskland, fått höra om

Kvinnor i Svart i Belgrad och ville absolut träffa dem.

–Hemma blev vi närmast betraktade som för-rädare för att vi ville ha kontakt med "dom", berättar de.

–Vi tog oss hit via Ungern. Det är synd att vårt folk så hysteriskt är inriktat på kontakter med väst, det var ju inte länge sedan vi var tillsammans. Och kontakter måste väl förr eller senare återupprättas. Det hoppas vi i alla fall.

Med fred och försoning arbetar alla de gräsrotsorganisationer som vi hann besöka. Och de gör sitt yttersta för att hålla kvar kontakten med varandra i de olika länderna. Mycket tydligt kunde vi också se vilket stort värde det ligger i det ekonomiska och det moraliska stödet som utländska kvinnogrupper bidrar med.

Alla hälsar till er och tackar!

Erni Friholt

PS. Vill ni ha namn och adresser, kontakta Erni & Ola Friholt! Tel/fax: 0304-512 15.

SÖDRA AFRIKA

VAD HÄNDER I SÖDRA AFRIKA?

Svaret finns i tidskriften **SÖDRA AFRIKA**. Var fjärde vecka ger vi dig en sammanfattning över den gångna månadens **nyheter** samt **översikter** och **fördjupningar** i vissa ämnen. Vi skriver om politik, utveckling, bistånd och kvinnofrågor, tipsar om möten och aktiviteter. Som **krönikör** medverkar ofta författaren Henning Mankell.

Prenumerationspris är 150 kr.

Tidningen **SÖDRA AFRIKA** ges ut av Afrikagrupperna, Barnängsgatan 23
116 41 Stockholm, tel 08-644 04 25

Minor är krokodiler som äter barn...

...har Henning Mankell sagt - det är barnen som drabbas värst. De tror att minorna är leksaker. Minorna är inte avsedda att döda, men att skada. Det svenska försvarets minutredning är nu klar. Dess slutsats är, att fiendens framrycknings-hastighet stiger från 20-30 meter per timme till 2-3 km per timme när personminor tas bort.

1994 fattade Sveriges riksdag ett beslut att verka för totalförbud mot minor. Från 1995 fram till mars 1996 utreddes minfrågan. Försvarsbeslutet skall tas hösten 1996. C, kds, mp och v vill ha svenskt förbud. S, fp och m motsätter sig förbud.

Syftet med personminorna är att försvåra röjning av stridsvagnsminor och att bevaka skyddsobjekt. Vid ofred skall infrastrukturen i övre Norrland samt viktigare infallsportar förstöras och mineras – under vintern måste större områden mineras.

Hur många minor Sverige har i lager är en "kvalificerad hemlighet", men det är många – uppskattningsvis över två miljoner personminor och

fler än en halv miljon stridsvagnsminor. Sverige är ett mycket "mintätt" land. Det finns fler personminor per invånare här än i flertalet i-länder.

Den vanligaste svenska personminan är Truppmina 10, som har en lång livstid – tiotals år – och är "extremt svårrojd" enligt Pentagon.

Sverige förbehåller sig rätten att (ej avstå från att) använda minorna, enligt försvarsberedningen.

Svensk minpolitik är inte trovärdig därför att den kräver internationellt förbud men inte har några planer på egen nedrustning, planerar omfattande mineringar med de skadligaste typerna av personminor samt för att man vägrar deklarerat innehav, trots att det skulle gynna nedrustningen.

Dåligt försvar – fruktansvärda skador

Center for defence studies (centrum för försvarsstudier) i London har gjort en studie av personminors militära nytta (täcker sju länder i Europa, däribland Sverige). Av denna framgår bl.a. att personminor kan fylla en funktion i vissa situationer, men den militära nyttan har minskat efter kalla

Minoffer
ICRC:s
sjukhus i
Qetta,
Pakistan.
Bild:
ICRC/Dr
H. Stirne-
mann.

krigets slut. Sannolikheten för massiv pansar- invasion har minskat, i stället gäller: överraskning, attackhelikoptrar, telekrigföring, etc. Ett minförsvar som bara består av stridsvagnsfordonsminor mm är tillräckligt.

En personmina kostar ca 15:-/styck att köpa men drygt 7.000:- att oskadliggöra. Kostnaden för att förstöra Sveriges personminor är ca 20-50 miljoner kronor.

Belgien, Filippinerna, Kanada, Nederländerna, Norge, Schweiz och Österrike har beslutat att inte använda personminor mer. Norge, Österrike och Schweiz har förstört sina lager.

25 länder har nu 100 miljoner personminor utspridda.

Många länder har drabbats hårt: Afghanistan, Angola, Moçambique, Kambodja, Vietnam, Sudan, Etiopien, El Salvador, Nicaragua och länderna i f.d. Jugoslavien, dels genom de skador minorna åstadkommit och dels genom att det är mycket dyrt att röja dem.

I Afghanistan är varannan invånare minskad, sedan de erhållit fred kan många åkrar inte odlas p.g.a. minrisken. I Angola finns minst en mina per invånare.

Vi bör även ifrågasätta stridsvagnsminorna. Vid Rädda Barnens och Röda Korsets presskonferens den 29 mars i år bad en kvinna att få yttra sig som mor till en av de två svenska FN-soldater som kom hem svårt skadade från f.d. Jugoslavien. Hennes son hade förlorat båda fötterna och fått en svår skada i sitt ena lår p.g.a. en stridsvagnsmina. Hon påpekade, att alla minor är farliga, inte bara de s.k. antipersonella.

Vad kan vi göra?

Vi kan kräva ett totalförbud av personminor, i första hand, i Sverige och att de som finns lagrade här förstörs (svenska Bofors har enligt egen uppgift slutat producera minor).

Det kan vi göra med information, demonstrationer med banderoller och plakat, flygbladsutdelning samt namninsamling mm. I Stockholm t.ex. har IKFF (Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet), KFF (Kvinnor För Fred), SKV och Svenska FN-förbundets Stockholmsavdelning demonstrerat varje vecka under våren utanför riksdagshuset. Rädda Barnen och Röda Korset arbetar aktivt för att få stopp för personminor. Det behövs också bidrag till minröjning och rehabilitering av minskadade, speciellt för barn, som behöver proteser hela tiden medan de växer. Varje månad stympas eller dödas fler än 2.000 människor av minor.

Siv Waldor

Var tjugonde minut skadas eller dödas en kvinna, man eller barn av en personmina. Många av offren är ensamma när olyckan inträffar och det tar ofta lång tid innan de hittas och kommer till läkarvård. I de flesta fall är det fred i landet - minorna kan verka i årtionden. Kriget tar aldrig slut.

Ur Röda Korsets skrivelse till riksdagens ledamöter 22 mars 1996

Det finns idag – minst – 110 miljoner utlagda minor i ett 60-tal länder. 2 miljoner nya minor läggs ut varje år. För varje mina som röjs läggs 20 nya ut. I lager runt om i världen ligger 100 miljoner minor och väntar på att bli utlagda.

Ur Röda Korsets broschyr Krigets offer – Stoppa minorna

"Med kännedom om att kvinnor och barn är speciellt utsatta för den urskillningslösa användningen av antipersonella landminorna ..."

Ur FN:s handlingsprogram antaget vid kvinnokonferensen i Beijing 1995.

(I handlingsprogrammet finns sedan sex olika åtgärder länderna ska genomföra för att få slut på användandet av vapen av denna "omänskliga" typ.)

Det var ett vanligt krig

Det var ett vanligt krig
Allt som kunde brinna
brann opp
Alla som kunde fly
flydde
Till slut var det bara en enda
soldat kvar
Han hade varken armar eller ben
Han låg bland den brinnande
bråten
Han kunde bara skrika
och han skrek
För Guds skull
kom och skjut mig, någon!
Men ingen fanns
som kunde komma
Det var han som var
segraren

Ingrid Sjöstrand

Rambofieringen en fara för demokratin

– Rambofieringen är en fara för demokratin, säger professor Rothstein.

Det känns olustigt för det är just Rambo jag kommer att tänka på när jag packar upp regeringens vårpresent till svenska folket. Den består inte av tulpaner utan av den ekonomiska vårpropositionen.

En present som bland annat innehåller sänkt internationellt bistånd, höjt högkostnadsskydd för läkemedel och patientavgifter, försämrat bostadstillägg för pensionärer, inkomstprövning av änkepensioner, en höjning av egenavgiften i sjukförsäkringen samt en fascinerande ny beräkning av den sjukpenninggrundande inkomst dagens 75% ska kunna bli 80% nästa år utan att det kostar statskassan något, nästan som ett trolleri.

För mycket att dö av men för lite att leva på

Ja, en trollstav skulle väl arbetsmarknadsminister Winberg behöva, för att lyckas med konststycket att sänka arbetslösheten rejält fram till år 2000. Om man satsar på småföretagarna men samtidigt försämrar för stora grupper i samhället, vem ska då ha råd att köpa företagarnas produkter?

Den som studerar på A-kassa är inte speciellt köpstark, inte heller den som tvingas leva på socialbidrag. Lågavlönade kvinnor, ensamstående mödrar, pensionärer och arbetslösa ungdomar – exempel på växande grupper som snart kan instämma i ropen på Internationella Kvinnodagen 1930 i Berlin när kvinnorna tittade ner i matkassarna: "För mycket att dö av men för lite att leva på."

Men Winberg skulle inte behöva ta till trollkonster. Hon skulle kunna lyssna på de som i årtionden har ropat: "6-timmars arbetsdag åt alla." En väg till rättvisare fördelning av arbetstillfällena, jämställdhet och höjd livskvalitet.

Hon borde också kunna inse att samhället skulle vinna på att bygga upp den offentliga sektorn igen. Den ger arbete inklusive skatteinkomster, höjd livskvalitet och är dessutom en förutsättning för jämlikhet. Tillsammans skulle dessa åtgärder kunna ge en samhällsekonomisk vinst i slutändan bara Winberg & Persson & Kompani tar sig tid och sitter ner och tänker och analyserar.

Men tyvärr fortsätter de att likt Rambo snabbt

klippa till uppifrån utan att tänka på konsekvenserna, som professor Rothstein uttryckte det. Se bara på förslaget till nytt pensionssystem. (Läs mer om det på nästa uppslag!)

Beslut bygger på sagoberättelser

– Utredningar och beslut bygger inte längre på fakta och analys – dessa spelar ingen roll. Dagens beslut bygger på sagoberättelser med slutet bestämt från början. Det var på 80-talet som Carlsson beslutade att inga utredningar fick ta mer än drygt ett år. Vi har gått från verklighetsanalys till Rambopolitik, sa professor Rothstein när han tillsammans med två andra forskare inför pressen samtalade om Socialdemokratiska arbetarpartiets kongress. Rubriken löd *Sista striden är här*.

– Traditionalisterna litar på att socialdemokraterna fixar det. De tror att försämringarna i välfärds-systemet bara är tillfälliga – bara en hästkur, men det är inte sant och när det går upp för dem så blir det stora spänningar inom partiet, sa Simonsson som doktorerat på SAP:s ideologi- och strategiutveckling i början av seklet och siar om en partisprängning snart.

– Nu börjar man kunna se tydliga könsskillnader när det gäller val av parti. Det är en paradox att kvinnor har framgång i politiska sammanhang medan det är tvärtom när det gäller sakpolitiken. Det ska bli intressant att se hur socialdemokraterna löser detta. Det finns en stor sprängkraft i ensamma mödrars situation, säger professor Rothstein.

Ett sätt att lösa det skulle kunna vara att knocka Rambo och lyssna!

Gunnel Atlestam

Sverige den 7 mars 1996. Byggnadsarbetare håller en tyst minut för yttrandefriheten, demonstrationsfriheten och demokratin. Anledningen är att verkställande direktören för det kommunala bostadsbolaget Poseidon i Göteborg har förbjudit delar av personalen att delta i en demonstration. Frågan gäller utförsäljning av bolagets arbetskraft till privata företag.

Den nya svenska modellen

Det blåser iskalla vindar den aprilveckan jag tågluffar i Tyskland, och det gäller inte bara klimatet. Tidigt en morgon hör jag en radiointervju med finansministern, där han berättar, att nu måste Tyskland spara. Det gäller välfärden, förstår jag. "Ingenting är heligt", säger han. "Se på Sverige som snabbt har lyckats rasera välfärds-samhället." Han använder inte precis de orden, men andeningen är klar.

Nu påstår han, att p.g.a. Sveriges hårda besparingar i den offentliga sektorn, har landet lyckats dra till sig tyska investerare. För att marknaden åter ska investera i Tyskland, blir det nödvändigt med hårda besparingar även här, säger han.

Tidningarnas förstasidor upprepar budskapet från finansministern. "Ingenting är tabu" utropar rubrikerna, och artiklarna förtydligar: Det är pensionärerna, barnen och de arbetslösa som ska dra

åt livremmen och rädda den tyska finansmarknaden.

"Look to Norway" sade Churchill under kriget, och det var norrmännen väldigt stolta över. Men när den konservative tyske finansministern berömmande säger "Se på socialdemokratins Sverige" – för att ursäktas egna nedskärningar, då måste man skämmas.

Men den tyska allmänheten protesterar. I Berlin gick 35.000 ut på gatorna för att demonstrera mot häftiga "besparingar" som kommer att slå hårt mot skola och barnomsorg. Det innebär att fritidshem kommer att läggas ned, kuratorer och speciallärare dras in osv. Vi känner igen mönstret. Vad som upprör berlinarna är också att nedskärningarna slår så orättvist. I villaförorten Zehlendorf i västra Berlin drar man in den fria skolmaten, men i arbetar-kvarteren Prenzlauer Berg i östra Berlin måste man genomföra inte mindre än 26 drastiska nedskärningar för att klara sparkraven.

Aase Bang

Ny jämställdhetsminister

Vi har fått en ny jämställdhetsminister igen. I Perssons lag är det biträdande arbetsmarknadsministern Ulrika Messing som är ansvarig för jämställdhetsfrågorna.

Det var ett tag sedan som socialdemokraterna kände sig hotade av Stödstrumpornas tal om ett nytt Kvinnoparti. Jämställdhet fick då till synes hög prioritet inom socialdemokraterna, vice statsministern Mona Sahlin blev jämställdhetsminister.

Hon gick ut hårt i sina tal med krav på jämställdhet, men med facit i hand så blev den förda politiken en backlash för kvinnorna med stora

nedskärning av den offentliga sektorn, sänkta ersättningsbelopp från socialförsäkringarna, deltids-arbetande får inte längre ersättning från arbetslöshetskassan för övrig tid, barnbidraget för vuxen-studerande slopades, barnbidraget sänktes, riktlinjer för nytt pensionssystem antogs, mm.

Idag har Mona Sahlin förstått att det är slips som gäller om man vill ha reell makt i det rådande patriarkala systemet.

Men det går att flytta berg. Det är kraften och motståndet det hänger på. Ulrika skulle kunna hjälpa till – om hon vill, om hon törs.

GA

Nytt pensionssystem förstärker skillnaderna

"Det är ett hån att införa den här reformen just nu med den höga arbetslösheten!" "Det är cynism att det ska löna sig att arbeta när det inte finns arbete!" "Vad ska människor leva på? Är vi på väg till Thatchers England?" "Vi är redan där!"

Ilskan bland publiken går inte att ta fel på när Ulla Hoffman, vänsterpartiets ledamot i riksdagens socialförsäkringsutskott berättar om socialförsäkringar och förslaget till nytt pensionssystem på ett

Bild: Marie Hedberg

seminarium anordnat av det tvärfackliga nätverket *Kvinnors rätt till arbete*.

– Idag genomförs våldsamma attacker mot välfärdssystemet. Det pågår en systematisk kampanj som går ut på att det är för dyrt om kvinnor förvärvsarbetar, därför ska de tillbaka till hemmet. Hela välfärdsstaten är ifrågasatt, säger Ulla.

Ett system som man på 50-talet verkligen satsade på. Man byggde upp en offentlig sektor och införde särbeskattningen, två viktiga ingredienser för kvinnors möjlighet att vara ekonomiskt oberoende och för välfärdssamhället.

Välfärd av fyra delar

Den generella välfärden består av fyra delar: den offentligt producerade servicen, t.ex. äldreomsorg och vägnät, socialförsäkringssystemet som är baserat på inkomstbortfall, t.ex. ersättning vid sjukdom,

generellt bidragssystem, t.ex. barnbidrag samt behovsprövade bidrag såsom socialbidrag.

– Socialförsäkringssystemet är genialt uppbyggt, det bygger på ett samhällskontrakt mellan klasserna. Nu säger de att systemet är för dyrt. Men faktum är att vi har betalat in, genom att avstå från löneökningar (arbetsgivaravgiften) och genom egenavgifter, mer än de pengar som behövs. Fast överskottet sätter man in i statsskulden.

– Och förresten, A-kassan ska svida i statskassan, så regeringen tvingas göra något åt arbetslösheten, säger Ulla.

Solidariteten försvinner

Förslaget till nytt pensionssystem bygger inte som nuvarande på solidaritet mellan generationerna, alltså de som är yrkesverksamma betalar för pensionärerna, utan på att man själv ska tjäna ihop till sin egen pension. Till pensionen ska man betala 18,5% av lönen. Hälften ska arbetsgivaren betala i form av arbetsgivaravgifter, d.v.s. genom minskat löneutrymme, och hälften betalar man själv genom egenavgifter.

De nuvarande pensionerna är värdesäkrade men det är inte de nya, utan de bygger på ökad följsamhet mellan pension och samhällsekonomi.

Nuvarande folkpension och pensionstillskott ersätts med en garantipension.

ATP beräknar man idag utifrån de 15 år man tjänat mest. Man måste dock ha arbetat minst 30 år för att få full ATP.

Orättvist?

De nya pensionerna utgår från hela livsinkomsten från 16 år och uppåt. Man säger att det nuvarande systemet är orättvist eftersom det gynnar den som haft en ojämn inkomstnivå eller som arbetat en kort tid i livet och missgynnar den som haft en jämn inkomst i hela livet.

– Det nuvarande pensionssystemet försvagar skillnaderna mellan kvinnor och män – det nya förstärker skillnaderna.

– När man tittar på hur samhället ser ut idag ser man snabbt vem som gynnas och vem som missgynnas. Idag har vi hög arbetslöshet. Kvinnors arbetslöshet ökar medan männens sjunker. Medelpensionsåldern för LO-kollektivet är 58 år.

Kvinnor arbetar på ett annat sätt, mer deltid under vissa perioder. Invandrarna har inte samma chans att arbeta ihop pensionspoäng, om de inte kommit hit som väldigt unga.

1kr = 80öre för kvinnor

Att vara hemma med sina egna barn är pensionsgrundande i fyra år per barn. Värnplikt och studier är också pensionsgrundande. Men man får mycket lite pension för studier.

– Motivet till det säger de är att studier är en investering för högre lön – få en bibliotekarie eller sjuksköterska att tro på det!

Äkta makar kan dela på pensionsrätten. Men de får inte lika pension för det. Eftersom kvinnan beräknas leva längre får hon bara 80 öre och mannen 1 krona och 20 öre vid delning av två kronor.

– Tillsammans med några andra håller jag på att få prövat i EU om det verkligen är lagligt att diskriminera på detta sättet, säger Ulla.

Riksdagen kommer antagligen att fatta beslut i höst om det nya pensionssystemet som planeras genomföras successivt med början 1997, men beslutet har skjutits upp förr.

Det finns tid för protester.

Gunnel Atlestam

PS. Mer om det nya pensionssystemet finns att läsa i Vi Mänkor 1-95.

Växjö och sjutimmarsdagen

Därför blev vi väldigt intresserade när medierna rapporterade att Växjö kommun erbjöd sina anställda att gå ned till sju timmarsdag, mot att de i gengäld lovade att avstå från löneökningar de närmaste tre åren.

Men bara en procent av de anställda nappade på erbjudandet. Orsaken till det låga intresset kan väl bero på att många kommunanställda är lågavlönade och inte har råd att avstå från en löneökning flera år framöver. Många kvinnor arbetar redan deltid med en lön som de har svårt att klara sig på. De önskar tvärtom att få jobba heltid, av ekonomiska skäl, inte för att de tror att livet blir rikare om de får mindre fritid.

En nackdel med Växjöprojektet är att man inte behöver ta ut den insparade tiden i en daglig arbetsförlust. Det är ett typiskt manligt synsätt att hellre vilja ha en längre sammanhängande ledighet, t.ex. under älgjakten, än att gå tidigare från jobbet varje dag. Men det är nu en gång så att barnens läxhjälp inte kan vänta tills pappa får en ledig vecka. Disken och tvätten kan heller inte sparas.

Vi som i många tiotals år har haft sex timmars arbetsdag på programmet, välkomnar naturligtvis varje försök att förkorta arbetstiden. Det börjar bli en hel del projekt nu, som bevisar att människor mår bättre med kortare arbetsdagar, att de arbetar mer effektivt, att produktionen ökar och sjukfrånvaron minskar.

Men med sex timmars arbetsdag för alla får både mamma och pappa tid att ta itu med det nödvändiga hushållsarbetet, de kan göra saker tillsammans med sina barn och de orkar dessutom engagera sig i fackligt och politiskt arbete, i Hem och skola eller kanske i stadens teaterförening. Engagerade människor betyder att demokratin stärks - det är kanske därför regeringen och SAF spjärnar emot?

Växjöprojektet verkar enbart ha tillkommit för att spara kommunens pengar, inte av hänsyn till människornas välfärd. Därför tror vi inte att det har framtiden för sig.

Aa. B.

Debatt

Om pigdebatten

Jag har en liten fundering i pigdebatten, som jag har tuggat på rätt länge. Kan ni sprida den till läsekretsen och se vilka reaktioner det blir?

Frågan kom från Lena Malmgren i Lund.

"Jag har fibromyalgi och är delvis sjukpensionerad, fungerar till en del i mitt gamla yrke (präst sedan 1967)

men inte alls i en del sysslor, som t.ex. städning. Jag har jämnåriga vänner - på den bortre sidan om 50 - som har MS, respektive en pacemaker och en bypass-operation. Det är inte så bra eller lätt för dem heller att städa. Men de kan fungera i sina jobb hyfsat, halvtid eller mer.

Just nu städar en av min dotters kompisar som är arbetslös åt mig. Är det förnedrande för henne? Kan man tänka sig att det är vettigt att kvinnliga präster och lärare och läkare och journalister och konstnärer och jag vet inte vad kan få fortsätta att jobba som sådana, fast de har utslitna ryggar eller axlar eller reumatism eller andra krämpor - fast det kräver att de får hjälp i huset?

Skriv gärna och berätta vad du tycker: VI Mänskor, Linnégatan 21, 413 04 Göteborg.

**DET DALTAS
FÖR MYCKET MED
DIREKTÖRERNA**

NU FÅR DET VARA NOG!

VISA VAD DU TYCKER

Du kan välja mellan T-shirten till vänster eller en med texten "Bara idioter tror att det måste finnas fattiga".

Vi har tagit fram en kvalitets T-shirt i fem olika färger. Pris 125:-, inkl moms.

Sänd följande T-shirt till mig mot postförskott:

☐ DET DALTAS FÖR MYCKET MED DIREKTÖRERNA
☐ M ☐ L ☐ XL ☐ XXL

☐ BARA IDIOTER TROR ATT DET MÅSTE FINNAS FATTIGA
☐ M ☐ L ☐ XL ☐ XXL

☐ RÖD MED VITT TRYCK
☐ BLÅ MED VITT TRYCK
☐ ORANGE MED SVART TRYCK
☐ SVART MED ISBLÅTT TRYCK
☐ GUL MED SVART TRYCK

NAMN

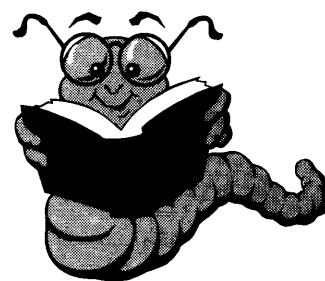
BOSTADSADRESS

ADRESS

Porto och postförskottavgift tillkommer.

Skicka kupongen till:
Ordförandet, Box 322, 901 07 Umeå.
Tel /fax 090-13 63 20.

Om böcker

.....

**Inger Dejke,
Boken om Märta och Maria
Ljungskile Folkhögskola
1995**

Ett dokument om två kvinnors verklighet under andra världskriget. Om hur den ena kvinnans liv påverkas av Hitlertidens Tyskland och senare flyktinglivet i Sverige. Och om hur den andra kvinnan, född och uppvuxen i Sverige, också påverkades av händelserna i Tyskland och i världen, trots att kriget ändå "bara" drabbade Sverige indirekt.

Dessa kvinnors anknytningspunkt är Ljungskile Folkhögskola. Maria kommer dit när hon flytt från Tyskland och Märta är där som rektorsfru. Ljungskile Folkhögskola blir ett starkt fäste för motståndsrörelsen genom Märta's man (som är rektor på skolan under andra världskriget).

Inger Dejkes syfte med boken är att berätta om levnadsöden och hur man kan skaffa sig kunskap om historien genom att ta del av människors berättelser. Med Inger Dejkes egna ord: "Denna dokumentation belyser ur ett kvinnoperspektiv hur nazismen, Hitler och andra världskriget slog omkring sig både i det krigsdrabbade Tyskland och i det skonade grannlandet Sverige. Det är sällan man får höra om hur kriget upplevdes av alla de vanliga tyska kvinnor som inte drevs till koncentrationsläger och hur svårt även de hade att klara sig." Boken blir viktig för mig bl.a. för att den är

ett dokument om att det fanns ett starkt motstånd mot Hitler här i Sverige och i "min" del av Sverige.

Birgitta Nilsson

.....

**Mayme Sevander och
Laurie Herzel,
De tog min far
Översättning: Göran Burén
Ord och visor**

Detta är en berättelse om en grupp unga finska män som emigrerat till Amerika i början på 1900-talet.

De får arbeta mycket hårt, och tyr sig till varandra i finska klubbar och kyrkor.

På 20-talet får de rapporter och propaganda från Sovjetunionen och många blev hängivna kommunister. Mayme, som föddes i USA fick följa med sin pappa på möten, hon blev också pionjär och fick resa på läger.

Depressionen var stor i Amerika, och den unga finsk-amerikanska familjen drar iväg till Karelen i Finland. De har fått gåvor från kamraterna i USA, bl.a. en tryckpress som de släpar med sig.

Mayme berättar om alla svårigheter som möter dem i det nya landet, och om hennes envishet att övervinna dem alla. Det är en historia om idealism och förräderi.

Boken är mycket läsvärd.

Zaida Hagman

P.S. Maymes dotter Stella Sevander bor i Umeå. Hon har köpt upp restupplagan av boken *De tog min far*. Hon säljer den för

120:- Men boken finns på en del bibliotek. Stellas telefonnummer är 090-13 11 09.

Stella berättar att Mayme har gett ut en bok som heter *Red Exodus* (på engelska) och hon håller nu på med ytterligare en bok. Hon har kvar sin lägenhet i Ryssland, men bor tidvis i USA.

.....

**Karin Mundal,
Stora broderiboken
Berghs förlag 1995**

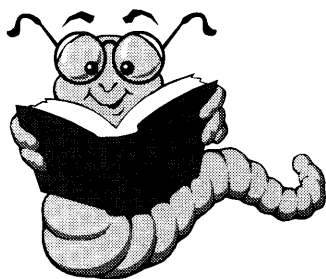
Det är tydligt att det är en bok av en som älskar broderi och som också lyckas med att entusiasmera användaren. Ja, just användaren, för det är en mycket illustrativ bok. Den handlar om broderi på det mest konkreta planet.

Den innehåller information om redskap och material och hon har en mycket tydlig beskrivning, både i ord och bild, av över 200 stygnvarianter, så att vilken nybörjare som helst kan lära sig vilket sömsätt som helst. Det är sömsätt från olika tidsepoker och kulturer.

Det finns också mönsterark för fria broderier och en del korsstygnbroderier, så att man får en bra hjälp att överföra mönster från gamla broderier till nya alster, t.ex. kläder och dekorationsarbeten.

Boken är illustrerad med mycket vackra bilder, som ytterligare förmedlar glädjen i att hålla en hantverkstradition levande. En bok att låta sig inspireras av för den avkopplande sysselsättning som broderi är.

Birgitta Nilsson

Om böcker

.....

**Christina Doctare,
När man väntar sig en man
- ansikte mot ansikte med
kriget
TREVI 1995**

En mörk bild av mänskligheten idag, i världen.

Alla har sett i direktsändning, nästan, vad som hände i Osijek, Vukovar, Dubrovnik, Sarajevo, Tuzla, Mostar, Srebrenica, Zepa, Bihac och på hundratals andra platser där man registrerar massgravar idag. Alla visste vad som hände. Väckarklockan ringde så hemskt liksom när tusentals barn dör, tusentals kvinnor, tusentals män, civila människor som inte kunde försvara sitt liv och sin dignitet.

En bok skriven av en svensk modig kvinna, Christina Doctare, pekar på just det. Var det så, som hon skrev? Det var mycket, mycket värre än man kan tänka sig. Kan man hitta svaret på frågorna varför, hur, och vem som började allt? På något sätt finns svaret erbjudet, med en mänsklig hänsyn.

Mänskliga rättigheter, vad är det för något? Varför försvinner människor som Tadeuz Mazowiecki från den politiska scenen (ur livet)? En del av svaret finns i boken: "FN:s administration är trög, stel, och har frambringat ett frälse som inte vill förändring. Vem vill förlora sina privilegier? FN har många deklarationer om jämställdhet, men verkligheten är en mycket hård för manschauvinism."

De som vill läsa roliga historier, de ska inte läsa den här boken.

När sanningen kommer fram, följer tårar också, på grund av att man känner sig maktlös, och vi är maktlösa.

Man får till och med lära sig vad Sarajevofönster är, vad Susan Sontag gjorde mitt i kriget i Sarajevo. I boken läser man om "Kvinna-till-kvinna", om hur man kan hjälpa, reagera, trots allt göra något, och upprepa tusentals gånger: Aldrig mer!

Väckarklockan slutade inte att ringa, precis som Christina Doctare inte slutade sin bok.

En dag när man i Bosnien säger Sverige, ska man tänka, säkert, bland annat, på en kvinna, läkare, "tant med handväska", och själens protes.

Saida Malkoc-Trnka

.....

**Ann och Marianne
Fredriksson,
"De elva sammansvurna"
Wahlström och Widstrands
förlag 1995**

En bok om gruppens psykologi eller en berättelse om människors gemenskap. Författarinnorna gör en grundläggande beskrivning av vad som kan hända i en grupp.

De skapar en fiktiv grupp och beskriver vilka försvar den utvecklar när den hamnar i kris. Människor i den tar på sig eller tvingas in i roller: den drivande, moralens väktare, den slarviga, tigaren, budbäraren, clownen, morsan, enstöringen, den bräckliga m.fl. Gruppen som beskrivs i boken mår inte bra. Destruktiva krafter har fått fritt spelrum,

syndabockar utses och förbrukas en efter en. Individerna är helt vanliga människor med sina fel och brister. I en grupp med en gruppsjäl som till stora delar agerar utifrån regler som är omedvetna för medlemmarna, slås den enskildes moral ut och gruppsjälen tar över och individerna kan komma att delta i mobbing av sina arbetskamrater.

Författarinnorna menar att det innebär en trygghet att inordna sig i olika roller. I en grupp som upplever sig hotad och intar en försvarsposition blir rollerna låsta. I friska grupper kan en roll delas av flera personer som går ur och in i rollerna. Cheferna spelar också en roll. Deras mönster kan vara prestationsinriktat, tillagsinställt, älskvärd smitare o.dyl.

Bokens fiktiva grupp hade inte haft någon bra ledare någon gång och också varit utan ledare under en period då det utvecklades ett informellt ledarskap (vilket det alltid gör när man inte har utsett en formell ledare). En bra ledare skall kunna delegera, lyssna, se till helheten, kunna stå för sina misstag, kunna fatta obehagliga beslut m.m.

Det är en bra bok som mycket klart och enkelt belyser en vanlig gruppdynamik. Man får också idéer om vad gruppen skulle ha behövt för hjälp för att kunna fungera bra. Grupporganismen fungerar bra när dess medlemmar mår bra och har stor integritet.

Birgitta Nilsson

Sommar i den svenska litteraturen

I litteraturen finns åtskilliga beskrivningar av den svenska sommaren. Para ihop rätt text med rätt författare och skicka in ditt svar till Vi Mänskor, Linnégatan 21, 413 04 Göteborg. Du har chans att vinna en prenumeration på tidningen.

1. Jag växte upp i Slottsskogen i mitten av trettioalet. Då var det en stor grönskande park. Jag minns bara att den hade en enda årstid: sommaren.

2. Jag minns de fria fälten
jag mött så många gång
där ofta jag var hjälten
i lekar och i språng;
de tusen glada skratten
i sommarns friska vind
med fjärlarne i hatten
och purpurn på min kind

3. Sommardagarna vid badbryggan, Suzanne i vattnet, jag på grunt vatten med Pauline, uppkavlade byxben, den gula plastankan. Svanfamiljen som kom in i viken – kom inte hit och skit, jag jagade bort svanarna med en spade.

Då var då och nu är nu och jag kan inte skilja på det, plågas inte av det mer. Det är som det är, ingens fel.

Eken blir gammal men rönnen dör ung...

Årsringarna i mig, dendrokronologin – läran om trädens tideräkning.

4. Och närhelst hon greps av väntan på Simons skrik så att hon inte kunde få åt sig andan – tog hon till dragspelet, det både skrek och andades.

Om sommarkvällarna satt hon på farstubron och spelade. Ant Viktors Leander stod bredvid och schasade undan myggen med en björkkvist.

5. ...vi hade med oss smörgåsar
hallonsaft och magnecyl med kodein
och jag hade gått ner tre kilo
och såg inte så pjåkig ut
i min nya bikini
bonden stirrade skamlöst på mej
och hans fru visade löständerna
för min dotter
min dotter är en skönhet
det var första dagen på sommarlovet
och hettan blev olidlig vid tretiden
skörden gick till spillo, björkarna dog
och min dotter längtade hem
hon längtade efter sin pappa, sa hon...

6. Sommaren är härlig i år. Jag förer mina unga flickor ut i skogen och på fältet; det förfriskar kropp och själ. Vi botaniserar tillsammans, och jag talar med dem om deras förhållande till naturen, om naturens liv, "kreaturens suckan" och dess förklaring i "en ny himmel och en ny jord" Alla uppfostringsanstalter borde vara på landet.

7. "Det var ju den där sommaren. Och jag sprang omkring där som en liten jävla idiot."

Har det något med skilsmässan att göra? tänkte Elisabeth.

"Det konstiga var att fast solen sken så regnade det", sa Elin. "Stora droppar som nån sorts ädelstenar, bara några få, jag ville titta på den och så landade en av dem rakt i ögat på mig. Jag tyckte det var häftigt!"
Hon lät bitter.

...javisst ja, tänkte Elisabeth: Tjernobyelälandet.

8. Så blev det sommar.

I början av juni kommo Mariannes bröder. Haqvin hade blivit student, fått vit mössa, pincené, samt speglosor av sina bröder.

Tävling

9. Ingen blomma liknar denna,
ingen blomma står så ensam.
Dold i djupa gräset
eller gömd i ljungen
lyfter den i sitt vita ljus.
Rör den inte,
bryt den inte!
På sin späda stängel bär den
hela sommarkvällens doft

10. Det var sommar då. Och det betydde en ny världs
skapelse. Förra sommaren var bara den lösa mullen
skapad. Och det vart inget roligt med den. Men en
gång under den tråkiga tiden, då man måste vara inne,
hade ett under skett. En bygglåda hade kommit till en
gosse. Och Gunborg fick låna tre långa raka klossar och
en mindre. Det var jämnt vad som behövdes för att
skapa en värld.

Para ihop texterna med författarna nedan:

- A. Anna Maria Lenngren, Pojkarne
- B. Fredrika Bremer, Hertha
- C. Tora Dahl, Fosterbarn
- D. Sun Axelsson, Drömmen om ett liv
- E. Sara Lidman, Regnspiran
- F. Victoria Benedictsson, Fru Marianne
- G. Bodil Malmsten, Den dagen kastanjerna slår ut
är jag långt härifrån
- H. Inger Edelfeldt, Den förunderliga kameleonten
- I. Kristina Lugn, Döda honom!
- J. Ebba Lindqvist, Nattviol

Lycka till!

Tävlingen är sammanställd av
Madeleine Bergmark

Grattis!

Korsordsvinnare till en prenumeration blev Eva
Larsson på Lidingö.

Tävlingsvinnare till boken *Arbete, Bröd*; Fred
blev Inger Sedin i Mölndal.

Baka inför sommaren!

**Varför inte anslå en dag för att baka och
frysa in till sommaren? Det blir gott – och
billigare – med hembakat att lägga i kaffe-
och saftkorgen till stranden, på utflykten
eller att ta med, då du gästar goda vänner
på deras sommarställe. Jag har valt
vardagsbröd, som både barn och vuxna
brukar tycka om.**

Tekakor med vetekli

(även som hamburgerbröd)

ca 15 stycken

100 g smör eller margarin

5 dl mjölk

50 g jäst

1 tsk salt

1 tsk socker

2 dl vetekli

ca 12 dl vetemjöl

Smula ner jästen i en degbunke, rör ut den med
lite av den kalla mjölken. Smält smöret, häll i
resten av mjölken och värm till fingervarmt (37°).
Häll detta över jästen, tillsätt salt, socker, vetekli
och nästan allt vetemjöl.

Arbeta degen väl, och tillsätt ev. resten av
mjölet. Jäs degen övertäckt ca. 30 minuter. Knåda
degen lätt på mjölat bakbord, kavla ut till ca 1 cm
tjock kaka.

Tag ut kakor – ca. 10 cm i diameter – t.ex. med
en tekopp. Lägg dem på plåt med bakpapper och
låt jäs, övertäckta, ca 30 minuter. SÄTT PÅ
UGNEN PÅ 225°-250° EFTER 15 MIN. JÄSTID.
Grädda mitt i ugnen ca. 8-10 min. Låt kallna på
galler under bakduk.

Veteskorpor - Långskorpor

Halt du snålt om utrymme i frysen, är skorpor
bra, håller sig ju fint ändå - förvara torrt i burk
med tättslutande lock. Det blir ca 1 kg.

Recept

125 g smör eller margarin
5 dl mjölk
50 g jäst
1/2 tsk salt
3/4 dl socker
1 tsk bakpulver (gör skorporna extra möra)
1-2 tsk kardemumma – mald eller stött – kan uteslutas
13-14 dl vetemjöl (800 g)

Gör degen på samma sätt som tekakorna, men spara lite mjöl till utbakningen – degen ska vara lätt och smidig. Tag gärna besväret med att själv stöta kardemumman – det blir onekligen mest smak då, stöt med 1-2 sockerbitar, det brukar gå lätt så. Jäs degen övertäckt ca 40 min.

Tag upp och knåda degen på lätt mjölat bakkbord. Dela den i sex delar, rulla dem till smala, jämna längder och lägg dem på tvären på plåt med bakpapper. Pensla längderna på sidorna med smält fett, så att de inte fastnar i varandra. Jäs dem övertäckta ca 30 minuter.

VÄRM UGNEN TILL 225°. Sätt in plåten i nedre delen av ugnen, SÄNK VÄRMEN TILL 200° och grädda ca 20 minuter. Låt längderna kallna på galler UTAN bakduk. Skär dem i 2-3 cm tjocka skivor, skär dessa på längden till avlånga skorpor.

Lägg över- och underskorpor, med snittytan uppåt, på VARSIN plåt, så får de jämn färg vid rostningen. ROSTNING - FÄRGSÄTTNING: 200° ca 5 minuter i ugnen. Häll över alla skorpor i en långpanna och TORKA 75-100° – med ugnsluckan på glänt – 2-3 timmar, rör om då och då.

Pepparkakor

Håller sig också bra ofrysta. Och smakar gott även på sommaren! Men vi orkar inte kavla kakor, utan vi gör SKURNA PEPPARKAKOR, ca 60-70 stycken.

125 g smör eller margarin – röres poröst, och blanda sedan ner:
1 1/4 dl socker
3/4 dl sirap, knappt
1 - 1 1/2 tsk kanel
3/4 tsk nejlikor

1 1/2 dl mandel - skållad och grovt hackad
3/4 tsk bikarbonat, blandas med
ca 6 dl vetemjöl

Rör i mjölet, tag upp degen på bakkbordet och arbeta in resten av mjölet, degen skall vara smidig. Rulla ut till 2 rätt tjocka rullar som plattas till så att de blir fyrkantiga. Låt stå kallt till följande dag - eller längre. Skär rullarna i skivor, 3-4 mm och grädda i 200° ca 8-10 minuter mitt i ugnen.

Bild: Marie Hedberg.

Recept

Muffins (16-18 st.)

Sätt ugnen på 200°.

Rör 150 g smör eller margarin och 1 1/2 dl socker pösigt.

Tillsätt 2 ägg, ett i taget, rör kraftigt.

Blanda ihop 3 dl vetemjöl, 1 tsk bakpulver och 1 dl russin

(russin kan bytas ut mot finhackad blockchoklad).

Rör försiktigt ner mjölblandningen i äggblandningen.

Klicka ut smeten i pappersformar - fyll dem till drygt hälften.

Grädda mitt i ugnen ca. 12-15 minuter.

Sockerkaka – till tårtbotten

En tårtbotten – eller fler – är bra att ha till hands i frysen, när bären börjar mogna: jordgubbar, hallon m.m. Den här blir lätt och luftig.

Sätt ugnen på 200°.

Smörj och bröa en rund form – 2 liter.

Vispa 4 ägg och 2 dl socker pösigt.

1 dl vetemjöl, 1 dl potatismjöl och 2 tsk bakpulver blandas väl, och rörs försiktigt ner i äggsmeten.

Bland väl, men rör ej för kraftigt. Häll smeten i formen och grädda på nedersta falsen omkring 35 minuter. Känn med sticka mitt i kakan, ingen smet får fastna på stickan.

Låt kakan "samla" sig i formen en stund, stjälp upp på galler och låt kallna under formen. (Jag gör ibland 1 1/2 sats smet och gräddar i liten långpanna - 20 x 30 cm.)

Här följer ett par recept på snabb-bakat – om du inte hunnit med att bunkra upp i frysen. De här bakverken bör ätas genast, är alltså ej lämpliga att lagra. Går snabbt att göra, om man blir sugen på något tilltugg till kvällskaffet eller om gäster dyker upp.

Scones

Sätt ugnen på 225°.

Blanda 4 1/2 dl vetemjöl, 2 tsk bakpulver och 1/2 tsk salt. 50 g smör finfördelas i mjölblandningen, skall bli grynigt, går lätt i matmäster. Tillsätt 2 dl mjölk och arbeta raskt ihop degen, bara så att allt är blandat.

Degen skall INTE arbetas på bordet, dela den bara i två delar och lägg på plåt med bakpapper, mjöla handen väl och klappa ut varje del till en rund kaka. Skär kakorna i 4 delar, nagga med en gaffel.

Grädda mitt i ugnen ca 10 minuter tills de får fin färg och känns lätta. Bryt isär bitarna, klyv dem och servera medan de fortfarande är ljumma med smör, ost, marmelad.

Kaffekaka

Sätt ugnen på 200°.

Blanda:

4 dl vetemjöl

1 dl socker

2 tsk bakpulver

1 tsk stött kardemumma

Finfördela 75 g smör eller margarin i mjölet.

Tillsätt 2 dl mjölk eller filmjölk, rör smeten slät.

Garnering: Hackad mandel, pärlsocker.

Häll smeten i smord och bröad form, ca 20-22 cm i diameter. Strö på garneringen och grädda ca 30 minuter i nedre delen av ugnen. Godast med lite värme kvar i kakan, kan också ljummas lätt i mikron, om du har sådan.

Så kan vi unna oss lata, sköna sommark dagar med bröd i burkar och frys. GLAD SOMMAR!

Gunnel Wide

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

SKV är ett partipolitiskt obundet förbund som vill verka för
-fred i hela världen
-fullständig likställighet mellan kvinnor och män
-ett samhälle där alla barn kan känna trygghet och har lika värde
-att skydda vår egen tids miljö och framtidens
-solidaritet mellan folken och en värld fri från varje form av politiskt, socialt, ekonomiskt och kulturellt förtryck.

Föreningen har lokalavdelningar över hela landet. För ytterligare information kontakta expeditionen i Göteborg eller Stockholm.

Barnängsgatan 23
116 41 Stockholm
Tel: 08-640 92 05
Tisdag och Torsdag 13.00-15.00

Linnégatan 21
413 04 Göteborg
Tel: 031-14 40 28
Måndag till Fredag 10.00-15.00

Medlemsavgiften är 150 kronor per år
Postgiro: 50 50 95-0
Insamlingskonto till internationella solidaritetsprojekt:
5 13 23-4

Rapport från SKV:s internationella seminarium 3-5 maj 1996

Aase Bang inledde vårt "Seminarium om säkerhetspolitik i Europa", på Kafé Jenny Marx i Stockholm, med att tala om den Svenska Modellen.

På lördagen fortsatte vi på Skeppsholmens folkhögskola. Ingrid Rash, som även är rektor på skolan, talade om den europeiska säkerhets-situationen. Ingrid var mycket besviken på den svenska utrikesministern och den finska, båda är kvinnor, för deras gemensamma inlägg i tidningen, där de uttalat sig för NATO! De svamlar, eller rentav ljuger! De blandar ekonomi, säkerhet och egenintresse! Någon debatt efter denna artikel har det inte blivit.

Sedan länge planeras ett starkt NATO. Den militära delen av VU byggs ut. De får använda NATO:s utrustning. 6.000 elitpolis utbildas, med säte i Strasbourg. De ska försvara råvarorna i världen. Om detta talas lite, däremot talas det mycket om fred och mänsklighet och om de goda egenskaper som vi européer behärskar, till skillnad från den övriga världen! Just därför måste vi ha ett starkt försvar. Ty vi hotas av "de andra"!

Ingrid tror att det är andra krafter som är hotet i världen. Arbetslösheten, våldet, rasismen, främlingshatet och högerextremister överallt! Men, säger Ingrid: Det finns en motståndsrörelse i Europa! Mot alla korrupta politiker och makthavare.

Vi ser filmen "Medan vi faller". Den handlar om ett dygn i Paris för tre killar. I Frankrike är det nu en explosiv stämning, till följd av alla nedskärningar. Någoting kommer att hända, ingen tror på politikerna, det verkar som om vänstern gett upp! Frankrike och Tyskland är motorn inom EU. Oron i Ryssland, Polen, Estland m.fl. är stor. Demokratin är i fara! Nynazister kan man känna igen och säga: "Du är galen!", men välmenande tjänstemän, som leder oss in i avgrunden, är svårare att komma åt. Detta kan leda till krig.

Agneta Norberg talade om de tre konferenser hon varit på den senaste tiden. Feministisk antikärnvapenkonferens i Austin, Texas. Dit kom kvinnor från hela världen som diskuterade faran med uranbrytning, upparbetning, kärnkraftverk, kärnvapen, slutförvaring. De hade en välgrundad dokumentation. De blir flera! I USA blockerade kvinnorna vapenleveranserna till Israel.

Det andra seminariet var i Las Vegas. Där spelades det verkligen på automaterna natt och dag! Men antikärnvapenkvinnorna samlades till möte. Bort med kärnvapnen till år 2000! Här finns flera stora baser. Ofta i indianreservat! Agneta berättade om kampen i Europa, som var ny för många. Det gäller att vi samlas och talar med varandra, så alla vet att kampen pågår runt vår värld. Vi får inte glömma att det finns ett icke-spridningsfördrag, som antagits i FN. Men kärnvapen utvecklas fortfarande. I USA, inte minst. I laboratorier, stora som globen, utvecklas nya bomber! En provsprängningsserie är på gång med start i juli -96. Även undervattensprov planeras. Allt utprovas i en jättedator. USA är den störste vapentillverkaren, men de senaste fem åren har Tyskland och Frankrike seglat upp på världsmarknaden.

Så talade Agneta om Turkiet. USA har stora baser där. Det är en strategisk position. USA har även stora ubåtar stationerade där. Folket i Kurdistan och Turkiet har fördrivits från sitt land på grund av alla militära anläggningar. 6 miljoner människor har fått flytta! 4.000 byar har utplånats. Många som protesterat mot detta har hamnat i fängelse. Tortyr är en vanlig bestraffningsmetod. Men även plötsligt försvinnande inträffar. Leyla Zana sitter fortfarande inspärrad för att hon talade sitt språk, kurdiska. Hon är sjuk, enligt den senaste bulletinen.

Den sista talare denna intensiva dag var Erni Friholt, som just varit i forna Jugoslavien. Hon tyckte det hade känts som att vara i fiendeland. Med sin egen bakgrund, som invandrare från Österrike efter andra världskriget, och med sina minnen som barn i ett krigshärjat land, så förstår hon dem som flytt från kriget. Hon berättade att många av de inkallade i Serbien var emot att gå ut i kriget. Det kallades inte krig, utan försvar. Nu råder ett slags USA-fred. Folk är trötta och missmodiga. Ingenting har blivit bättre. Bosnien är offret. Alla är mer nationalistiska, det etniska hatet är djupare. Folk är sura på sina ledare, arbetslösheten ligger på 70%, hungern är svår. I slutet på maj skall ett internationellt möte äga rum i Sarajevo.

På söndagen diskuterades olika problem med våra internationella gäster. Vi fick veta hur det står till i England, Tyskland, Belgien, Tjeckien, Ryssland, Norge och Sverige. Vi planerade framtidsmöten, och skrev brev till olika regeringar och andra om vår åsikt om problem i världen.

Zaida Hagman

Glöm inte...

...SKV:s insamling till kvinnohuset i Honduras! Sätt in en slant, stor eller liten, på vårt postgiro - nummer: 513 23-4.

Rapport från jämställdhetsrådet

Vår nyaste jämställdhetsminister, Ulrica Messing, kallade till möte den 2 maj. Hon verkade mycket insatt i de kvinnopolitiska problemen och nu när jämställdhetssträvandena antagits på högsta nivå, alltså i både FN och EU, så hoppas vi ledamöter i jämställdhetsrådet, att vi och vår kamp också ska bli tagna på fullt allvar.

Först redovisade Åsa Regnér för en rapport, 100 sidor, om arbetsmarknaden för kvinnor under 90-talet. Det handlade mycket om statistik.

Det finns många kommittéer, som behandlar nästan samma sak och alla varnar för samma saker: Arbetslösheten ökar bland kvinnor. Nya arbetstider är på gång s.k. "av behov-jobb". Projektarbete blir allt vanligare i stället för fastanställning. Lågutbildade kvinnor får allt svårare att få jobb. Svårast är det för invandrarkvinnor. Undantag: lärare. Hur det ser ut för handikappade kvinnor vet ingen!

Birgitta Åseskog och Agneta Stark talade om "main-streaming", dvs att jämställdhetstänkandet ska finnas med i alla sammanhang. Det gäller att synliggöra, tydliggöra och följa upp! Här är det utbildning som gäller. Till utländska journalister stora förundran, är det mest män som utbildas! De framhöll att det är viktigt att "main-streaming" tas med i budgetplaneringen.

Kvinnor och män i media i EU och FN, m.m. var nästa punkt på dagordningen.

En redogörelse från en liten kommitté bestående av Kerstin Ödman, Christina Weihe och Lars Marén. Det gällde skyddande av grundlagen. En förändring är på gång, men än är inte sista ordet sagt om förändring av yttrandefrihetslagen.

Projekt inom ramen för EU:s jämställdhetsprogram: Mona Danielsson rapporterade att vi kan söka bidrag för sådana program.

Senaste nytt från EU: Kerstin Ödman sa att EU har tagit till sig jämställdhetstanken på allvar, försöker ha balanserad könsfördelning överallt. EU har bestämt att tre månaders ledighet skall få tas ut vid barnafödelse. Även män kan få ta ledigt under denna tid.

Till sist, denna dag, talade Ebon Kram om hur det kan komma sig att kvinnor blir offer i ett äktenskap. Det var mycket belysande!

Zaida Hagman

Jakten på prenumeranter fortsätter!

Värva en prenumerant och vinn en veckas vistelse i den underbara stugan med plats för sex personer i Gesunda i Dalarna. Fantastiskt ställe för skidåkning, bärplockning, bad i Siljan m.m. – alltså på årets alla årstider.

För varje prenumerant du värvar får du en vinstchans. Förutom stugvistelsen har du chans att vinna bokpriser.

Så här går tävlingen till:

Skriv eller ring till oss 031-14 40 28, 42 28 94 eller 08-640 92 05 och meddela ditt namn och vem du har värvat. Så fort din kamrat har betalat prenumerationsavgiften får du en bekräftelse på att du deltar i tävlingen.

Alternativt kan den som ska prenumerera sätta in 140 kronor på postgiro 90 24-1 och skriva på inbetalningstalongen vem som har värvat.

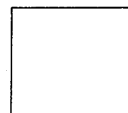
Om du ger bort en prenumeration som gåva berättigar det också till att delta i tävlingen.

Vill du vara säker på att få komma till Gesundastugan kan du hyra den. Kontakta SKV:s expedition tel 031-14 40 28. Hyran är 1.250 kronor/vecka för SKV-medlemmar, 1.500 för övriga.

JA – jag vill gärna prenumerera på Vi Mänkor – pg 90 24 - 1

- ☐ Helår 4 nr 140 kr
- ☐ Gåvoprenumeration 140 kr
- ☐ Stödprenumeration 200 kr
- ☐ Jag vill veta mer om Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV)
- ☐ Jag vill bli medlem i Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV)
- ☐ Arbete, Bröd, Fred 40 kr exkl porto

Räkning till:

Gåva till:

Namn.....

Svenska Kvinnors Vänsterförbund
Viktoriahuset

Adress.....

Linnégatan 21
413 04 GÖTEBORG

Postadress.....

Telefon.....

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv
eftersändning återsänds
försändelsen med nya
adressen på baksidan
(ej adressidan)

I nästa nummer: Får unga kvinnor plats i tantmaffian?

Här hittar du Vi Mänskor:

Göteborg: Alternativ Handel, Aniara, Frölunda Kulturhus, Haga Bokcafé, Pressbutiken, Pusterviksteater, Röda rummet. **Gävle:** Alternativboden Lyktan **Jönköping:** Bokcaféet i Jönköping. **Kalmar:** Bokcafé Arbetarkultur. **Karlstad:** Bokcafé. **Lund:** Tidskriftsbutiken. **Stockholm:** Kvinnobokhandeln Medusa, Ströms Tobakshandel. **Södertälje:** Mediett. **Uppsala:** Röda Rummet, Uppsala Bokcafé, Wahlbergs Tidningar och Tobaks AB.

Vi Mänskor